

Lapsille sopimattoman materiaalin adaptaatio lastenkirjassa –
Robert Louis Stevensonin *Treasure Islandin* suomennosten
analyysiä

Sini Laurén
Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2016

Tampereen yliopisto
Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

LAURÉN, SINI: Lapsille sopimattoman materiaalin adaptaatio lastenkirjassa –
Robert Louis Stevensonin *Treasure Islandin* suomennosten analyysia

Pro gradu -tutkielma, 73 sivua + englanninkielinen lyhennelmä 15 sivua
Huhtikuu 2016

Pro gradu -tutkielmani tutkimuskohteena ovat niin sanotusti lapsille sopimattomat elementit, kuten väkivalta ja kiroilu, lasten käännöskirjallisuudessa. Tutkimuksessani pyrin selvittämään, miten lapsille sopimattomia elementtejä on käännetty eri aikoina tehdyissä suomennoksissa. Lapsille sopivuuden määrittelyssä käytän perustana televisio-ohjelmissa, elokuvissa ja videopeleissä käytettäviä MEKU:n ja PEGI:n ikärajaperusteita, jotka määrittelevät normatiivisesti, mitä pidetään lapsille sopimattomana.

Tutkimukseni perustuu Robert Louis Stevensonin *Treasure Island* -romaanin ja sen suomennosten vertailuun. Valitsin tutkimukseeni Hannes Korpi-Anttilan suomennoksen vuodelta 1957, Jukka Kemppisen suomennoksen vuodelta 1970 sekä Mauri Kunnaksen kuvakirja-adaptaation vuodelta 2012. Kävin alkutekstin ja käännökset läpi rinnakkain kirjaten ylös lapsille sopimattomat elementit ja niiden käännökset sekä pohdin kääntäjien käyttämiä strategioita ja syitä kääntäjien tekemiin valintoihin. Aineistoni kannalta relevanteiksi kategorioiksi MEKU:n ja PEGI:n jaotteluissa osoittautuivat väkivalta, ahdistus, päihteet, kiroilu ja syrjintä.

Tutkimuksessani selvisi, että aineistoni kahdessa vanhemmassa suomennoksessa lähes kaikki lapsille sopimattomat elementit oli säilytetty uskollisesti lukuun ottamatta kiroilua, jota oli selvästi vahvistettu. Suomennoksissa kiroilu oli monipuolisempaa ja voimakkaampaa ja joissakin paikoissa sitä oli jopa lisätty. Kunnaksen kuvakirja-adaptaatiossa taas kaikkia osa-alueita oli huomattavasti lievennetty lapsille sopivammiksi ja kiroilu ja syrjintään viittaava materiaali oli jätetty täysin pois. Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennokset olivat siis eri ajankohdista huolimatta lapsille sopivuuden osalta hyvin samankaltaiset ja Kunnaksen version muutokset selittyvät muilla tavoin, joten en löytänyt merkkejä ajan vaikutuksesta lapsille sopimattomien elementtien kääntämiseen. Kunnaksen versio on selvästi tarkoitettu nuoremmalle tai ikäjakaumaltaan laajemmalle yleisölle, mikä selittää siinä tehdyt muutokset.

Avainsanat: lastenkirjallisuus, lapsille kääntäminen, adaptaatio, lapsille sopivuus, sensuuri, puhdistaminen

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Lapsuus ja lastenkirjallisuus	3
2.1 Lapsilukija ja lapsikäsite	3
2.2 Lastenkirjallisuuden historiaa	5
3 Lapsille kääntäminen	10
3.1 Zohar Shavit ja lastenkirjallisuus polysysteemissä	10
3.2 Adaptaatio lastenkirjallisuuden kääntämisessä	12
3.3 Adaptaatio ja lapsille sopivuus	13
4 Uudelleenkääntäminen	17
5 Tutkimuksen aineisto ja toteutus	20
5.1 Aineisto: <i>Treasure Island</i> ja <i>Aarresaaret</i>	20
5.2 Tutkimuskysymykset ja -menetelmä	22
6 Analyysi ja päätelmät	25
6.1 Analyysi	25
6.1.1 Ahdistava sisältö	25
6.1.1 Väkivalta	35
6.1.3 Päihteet	41
6.1.4 Kiroilu	51
6.1.5 Syrjintä	60
6.2 Yhteenveto ja päätelmät	63
7 Lopuksi	68
Lähteet	70
1 Aineistokirjallisuus	70
2 Lähdekirjallisuus	70
English abstract	

1 Johdanto

Lähestulkoon kaikki länsimaiset ihmiset ovat lukeneet lastenkirjoja ollessaan lapsia, ja on ilmiselvää, että lastenkirjojen lukemisella on ollut jonkinlainen vaikutus jokaiseen lukijaan, minkä vuoksi lastenkirjallisuutta on tärkeää tutkia. Kaikki lastenkirjallisuuden lukijat eivät toki ole lapsia; lastenkirjallisuus voi hyvinkin vedota myös aikuislukijaan. Kirjallisuuden erottaminen lasten- ja aikuistenkirjallisuuteen onkin mielestäni pikemminkin valinta siitä, kenelle kirjaa halutaan markkinoida, kuin kannanotto siitä, mikä kirjan todellisen lukijakunnan kuuluisi olla. Joka tapauksessa lastenkirjallisuus vetoaa yleensä enemmän lapsiin ja aikuistenkirjallisuus aikuisiin.

Tässä tutkimuksessa tutkin lapsille sopimattomien elementtien kääntämistä lastenkirjallisuudessa. Käytän aineistonani Robert Louis Stevensonin *Treasure Island* -romaanin sekä sen kahta suomennosta ja yhtä kuvakirja-adaptaatiota. Kysyn tutkimuksessani, miten lapsille sopimattomia elementtejä on käsitelty eri suomennoksissa. Kulttuurin ja kirjallisuuden tutkija Zohar Shavitin teorian mukaan lapsille käännettäessä on huomioitava toisaalta se, mikä on lapsille ymmärrettävää, ja toisaalta se, mikä on lapsille hyväksi (Shavit 1981, 172). Keskityn siis näistä periaatteista jälkimmäiseen ja tarkemmin ottaen siihen, mitä pidetään lapsille sopivana tai sopimattomana.

Lapsille sopimattomalla materiaalilla tarkoitan sellaista materiaalia, jonka oletetaan mahdollisesti olevan haitaksi lapsen normaalille kehitykselle tai jonka koetaan välittävän lapselle arvoja, joita tälle ei haluta välittää. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole ottaa tällä sanavalinnalla henkilökohtaisesti kantaa siihen, minkä pitäisi olla lapselle sopivaa, vaan kuvailla erilaisia vallitsevia ja vallinneita näkemyksiä asiasta.

Aloitin tutkielmani pohtimalla sitä, miten lapsikäisyys vaikuttaa lapsille tarjottuun kirjallisuuteen. Käsittelen erityisesti lapsikäisyyden vaikutusta siihen, mitä pidetään lapselle sopivana tai sopimattomana kirjallisuutena. Teen myös katsauksen lastenkirjallisuuden historiaan; sen syntyyn ja kehitykseen sekä siihen, mikä tämän

tutkimuksen aineistona käyttämäni *Treasure Islandin* paikka on lastenkirjallisuuden historiassa.

Lastenkirjallisuuden historian käsittelyn jälkeen siirryn kertomaan ensin Zohar Shavitin näkemyksistä lastenkirjallisuudesta ja sen kääntämisestä, minkä jälkeen käsittelen adaptaation käyttöä lapsille kääntämisessä eri tutkijoiden näkemysten valossa. Sitten käsittelen sitä, miten lapselle sopivuus näkyy lastenkirjan kääntämisessä ja miten asiaan on suhtauduttu eri aikoina. Pohdin tässä yhteydessä adaptaation käyttöä tarkemmin lapselle sopivuuden saavuttamiseksi. Samalla esittelen tässä tutkimuksessa käyttämäni jaottelun lapsille sopimattomina pidetyistä elementeistä. Teoriaosuuden lopuksi käsittelen uudelleenkääntämistä, minkä yhteydessä pohdin, vaikuttaako uudelleenkääntämiseen muutos siinä, mikä nähdään lapselle sopivana.

Teoriaosuuden jälkeen esittelen ensin aineistoni kirjat: Robert Louis Stevensonin *Treasure Islandin*, Hannes Korpi-Anttilan ja Jukka Kemppisen romaanisuomennokset sekä Mauri Kunnaksen kuvakirja-adaptaation. Sitten esittelen tutkimukseni tavoitteen ja tutkimusmenetelmäni. Analyysiluvussa jaottelen lapsille sopimattomat elementit teoriaosuudessa esittelemieni MEKU:n ja PEGI:n jaotteluiden pohjalta ahdistavaan sisältöön, väkivaltaan, päihteisiin, kiroiluun ja syrjintään. Analysoin kutakin kategoriaa yksitellen omassa alaluvussaan, joskin kategoriat ovat joissakin tapauksissa hieman päällekkäiset. Esimerkiksi ahdistava sisältö ja väkivalta ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. Analyysin jälkeen teen yhteenvedon ja päätelmät aineistosta saamistani tuloksista.

2 Lapsuus ja lastenkirjallisuus

2.1 Lapsilukija ja lapsikäsitys

Lastenkirjat ovat erilaisia kuin aikuistenkirjat: ne on kirjoitettu eri yleisölle, jolla on erilaiset kyvyt ja tarpeet, sillä lapset lukevat ja kokevat kirjoja eri tavalla (Hunt 2005, 3). Ei kuitenkaan sovi unohtaa, ettei jokainen lapsilukija ole samanlainen kuten ei jokainen aikuinenkaan. Niinpä lapsilukijaa määriteltäessä ei ole järkevää yrittää kuvailla todellista, fyysistä lukijaa, vaan sen sijaan on hyödyllistä käyttää narratologian käsitettä *sisäislukija* tai *implisiittinen lukija*.

Narratologiassa, eli kertomusten ja niiden rakenteen tutkimuksessa, kertovan tekstin agentit ovat fyysinen tekijä, fyysinen lukija, sisäistekijä, sisäislukija, kertoja, yleisö, sisäkkäinen kertoja ja sisäkkäinen yleisö. Nämä agentit toimivat pareittain, eli esimerkiksi sisäistekijä kommunikoi sisäislukijalle. (Tammi 1992, 23.) Sisäislukija tai implisiittinen lukija on kuviteltu henkilö, jonka kielitaito, sivistystaso, maailmankuva ja muut ominaisuudet on huomioitu tekstiä luotaessa (Tammi 1992, 24). Tässä tutkimuksessa pohdin kääntäjän tai kirjailijan kuvitteleman sisäislukijan vaikutusta tekstiin.

Kirjailijan tai kääntäjän kuvittelemaan lapsisisäislukijaan vaikuttaa kiinteästi kirjailijan tai kääntäjän lapsikäsitys. Siispä lapsilukijaa määriteltäessä on syytä pohtia erilaisia lapsikäsitteitä. Kääntämisen tutkija Riitta Oittisen mukaan lapsikäsitys vaikuttaa kaikkeen, mitä lapsille tehdään, oli kyse sitten kirjasta, kuvituksesta tai kirjan käännöksestä. Tärkeä osa kirjoitus- tai käännöstilannetta on yhteiskunnan lapsikäsitys, joten on tärkeää tutkia eri aikojen lapsikäsitteitä. Oittinen huomauttaa, ettei lapsuudelle ole tarpeen asettaa ikärajaa, koska jokainen yksilö varttuu eri tahtiin. (Oittinen 2000, 41.)

Lasten psykoanalyytikko Selma H. Fraibergin mukaan lasten on tärkeää saada kokea jännitystä ja jopa kauhua. Hänen mukaansa lapset pelkäävät joka tapauksessa, joten pelolta suojaaminen on haitallista lapselle. (Fraiberg 1969, 21.)

Aikuinen ei voi tarkalleen tietää, minkä lapsi kokee pelottavana, koska aikuinen kokee maailman toisin, ja aikuinen pystyy kokemuksensa ansiosta käsittelemään pelkoja paremmin. Lasten on tärkeää oppia kohtaamaan pelkonsa ja ylittämään ne, ja sama koskee esimerkiksi surua. Fraiberg antaa esimerkin naisesta, joka ei tiennyt, miten kertoa lapselleen tämän hamsterin kuolleen. Fraibergin ohje oli, että tällaisessa tilanteessa on tärkeää olla rehellinen lapselle ja antaa tämän surra vapaasti. Lapsi oppii käsittelemään tunteitaan, kun hänelle annetaan tukea ja aikaa surra eikä valehdella tai esimerkiksi hankita heti uutta lemmikkiä kuolleen lemmikin korvaajaksi. (Fraiberg 1969, 222–223.)

Aikuiset saattavat usein sensuroida lasten tarinoita, koska eivät hyväksy tilannetta, joka järkyttää tai pelottaa lasta, sillä aikuinen ei välttämättä ymmärrä tällaisen tarinan opettavaisuutta. Toisaalta aikuiset saattavat haluta tarjota lapsille opettavaisia tekstejä, jotka kehittävät lasta tulevaisuutta ajatellen. Aikuinen ei välttämättä ymmärrä lapsen tarvetta oppia tuntemaan itsensä tarinoiden kautta tai yksinkertaisesti viihtyä. Ruotsalainen lastenkulttuurin tutkija Margareta Rönnerberg vastustaa toisaalta Fraibergin tavoin aikuisten pyrkimystä maalata lapsille ruusuinen kuva maailmasta ja toisaalta ylipäätään aikuisten tarvetta kontrolloida lasten kulttuuria omista lähtökohdistaan ja lasten omat halut unohtaen. Rönnerberg puhuu niin sanotusta ”roskakulttuurista”, populaarikulttuurista, josta lapset itse ovat kiinnostuneita, ja ”laatukulttuurista”, jota aikuiset haluavat lapsille tarjota välittämättä lasten omista haluista ja tarpeista. ”Laatukulttuuri” on tekijäkeskeistä kulttuuria, joka ei välitä vastaanottajan tarpeista. Tällaisen kulttuurin yleisön on opittava ymmärtämään taiteilijaa. Sen sijaan populaarikulttuuri on luotu yleisöä varten ja yleisön lähtökohdista; siinä taiteilijan on ymmärrettävä yleisöä. (Rönnerberg 1990, 41–43.)

Rönnerbergin mukaan lapsilla on samanlainen oikeus kulttuuriin kuin aikuisilla. Kun lapsi lukee kirjaa tai katsoo elokuvaa, hänen tulkintaansa vaikuttavat hänen persoonallisuutensa ja kokemuksensa. Lapset myös oppivat elokuvista ja kirjoista ja kehittävät niiden avulla omaa persoonaansa. (Rönnerberg 1990, 62–63.) Rönnerberg huomauttaa myös, että yli neljävuotias lapsi erottaa piirretyt elokuvat ja sarjat

todellisesta elämästä ja ymmärtää, että niissä esiintyvä väkivalta ei ole todellista (Rönnerberg 1990, 65). Lisäksi aikuisilla on Rönnerbergin mukaan usein harhaluulo, että se mikä aikuisia itseään pelottaa, pelottaa myös lapsia. (Rönnerberg 1990, 64.) Voin oman lapsuuteni ja ikätovereideni kertomusten perusteella sanoa, että esimerkiksi Muumit-televisiosarjan Mörkö ja Ylellä esitetty Camilla Mickwitzin *Varokaa heikkoa jäätä* -tietoisku olivat kerrassaan kammottavia, vaikka aikuisena niitä ei enää pidä lainkaan pelottavina.

Aikuiset ovat aina jollakin tavalla sensuroineet lastenkirjallisuutta. Sensuroiva taho saattaa olla kustantaja, kääntäjä tai lapselle ääneen lukeva vanhempi. Esimerkiksi pelottavien kohtausten sensurointi riistää kuitenkin lapselta hyvän mahdollisuuden pelätä turvallisessa ympäristössä. (Oittinen 2000, 52–53.) Oittinen sanoo, että on vaikea määritellä, missä kulkee lapsen suojelemisen ja sensuurin raja. Monet lasten psykoanalyttikot ja psykiatrit kuitenkin pitävät ylisuojelemista ja sensuuria haitallisena, sillä suojelemalla lasta epämiellyttäviltä tunteilta aikuinen estää lasta saamasta hyödyllisiä kokemuksia, joihin tällä kuuluisi olla täysi oikeus. (Oittinen 2000, 51.)

Aikuinen on lapselle auktoriteetti, ja hänellä on valta päättää lapsen puolesta. Psykoanalyttikko Alice Millerin mukaan aikuisten on syytä tukea lasta kunnioittaen tämän oikeuksia ja sallia tämän negatiivisetkin tunteet, sillä tunteiden tukahduttaminen on lapsille erittäin vahingollista (Miller 1985, 152). Miller tuomitsee aikuisten taipumuksen käyttää auktoriteettiaan lapsen lannistamiseen ja muokkaamiseen. Tällainen kasvatusta ei tunnu tähtäävän lapsen hyvinvointiin vaan aikuisen vallanhalun ja kostonhimon tyydyttämiseen. (Miller 1985, 329.) Miller myöntää, että tämä julmuus on usein tahatonta, mutta se ei tee siitä sen vaarattomampaa (Miller 1985, 333).

2.2 Lastenkirjallisuuden historiaa

Kulttuurin ja kirjallisuuden tutkija Zohar Shavitin mukaan lastenkirjallisuuden kehitys on samanlainen jokaisella kieli- ja kulttuurialueella. Shavit esittää, että jokaisen

kulttuurin lastenkirjallisuus on käynyt läpi samat kehitysvaiheet ja että sen kehitykseen ovat vaikuttaneet samat kulttuuriset tekijät ja instituutiot, kaikki tämä riippumatta siitä, missä tai milloin mikin lastenkirjallisuuden systeemi on syntynyt. Varsinainen lastenkirjallisuus on aina syntynyt siitä ajatuksesta, että lapset tarvitsevat opetuskirjallisuutta. Lopulta taistelu sen välillä, mitä lasten olisi pitänyt lukea ja mitä lapset halusivat lukea, muodosti nykyaikaisen monimuotoisen lastenkirjallisuuden. (Shavit 1995, 27–28.)

Esimerkkinä lastenkirjallisuuden systeemin muodostumisesta käytän englanninkielisen maailman lastenkirjallisuutta. Kerron englanninkielisen lastenkirjallisuuden muodostumisesta 1800-luvulle asti, jolloin tässä tutkimuksessa aineistona käyttämäni Robert Louis Stevensonin *Treasure Island* julkaistiin. Kuten Zohar Shavit esittää, muiden kielialueiden lastenkirjallisuudet ovat siis noudattaneet jokseenkin samantapaista kaavaa, joskin mahdollisesti eri aikana. Niinpä englanninkielisen lastenkirjallisuuden historia toimii tässä esimerkkinä lastenkirjallisuuden systeemin muodostumisesta ja toisaalta se taustoittaa *Treasure Islandin* syntyvaihetta.

Ennen kirjapainon yleistymistä lasten ei ajateltu nauttivan erilaisesta kirjallisuudesta kuin aikuisten eikä heille kirjoitettu omia tarinoita. Lapsia kohdeltiin lähinnä keskeneräisinä olentoina, joita piti kouluttaa aikuisuuteen. Tuona aikana lapsille saatettiin toki tehdä tekstejä, mutta ne olivat esimerkiksi opettavaisia loruja, jotka oli tarkoitettu vain opetustarkoituksiin eivätkä lasten iloksi. Vaikka tarinoita ei kirjoitettu lapsille, monet laajalle yleisölle tarkoitetut tarinat päätyivät silti lasten käsiin. Tällaisia olivat esimerkiksi tarinat Troijasta ja kuningas Arthurista sekä kansansadut ja faabelit. Ei ajateltu, että jotkin tarinat olisivat välttämättä sopimattomia lapsille tai aikuisille, vaan ajateltiin, että tarinat on tarkoitettu kaikille. (Townsend 1977, 17–18.)

Historiantutkija Philippe Arièsin mukaan lapsuus alettiin Euroopassa nähdä erillisenä aikuisuudesta 1600-luvulla, kuten nähdään esimerkiksi lasten vaatetuksen muuttumisesta: lapsia ei enää puettu samanlaisiin vaatteisiin kuin aikuisia (Ariès 1962, 50). Puritaanit, jotka olivat alkaneet saada jalansijaa Englannissa 1500-luvun

puolivälistä alkaen, olivat sitä mieltä, ettei lasten sovi lukea ”syntisiä” ja ”rappeuttavia” rakkaustarinoita ja muita ”huikentelevaisia” kertomuksia, koska ne aiheuttavat nuorissa vallattomuutta. Niinpä puritaanit pyrkivät lapsille kirjoittamillaan teksteillä saattamaan heidät pelastukseen ja pois synnin tieltä. (Townsend 1977, 19–20.) Kuitenkin 1600-luvulta lähtien kirjojen kustantajat huomasivat puritaanien paheksumien huikentelevaisten kertomusten markkina-arvon ja alkoivat julkaista niitä halpoina *chapbookiksi* kutsuttuina kirjasina. Silti ennen 1600-luvun loppua julkaistuista yksinomaan lapsille tarkoitetuista kirjoista lähes kaikki olivat koulutusta tai moraalikasvatusta varten. (Townsend 1977, 19–20.)

Vuonna 1693 filosofi John Locke julkaisi teoksen *Some Thoughts Concerning Education*, jossa hän kuvasi lasta pikemminkin tyhjäksi tauluksi kuin synnynnäisen syntiseksi olennoiksi kuten aiemmin oli ajateltu (Townsend 1977, 27). Locke kannatti aikaisempaa hellempää kasvatusta ja uskoi, että lapset voivat oppia ilon ja leikin avulla (Locke 1950, 270). Locke suositteli lapsille luettavaksi kirjoja, jotka ovat helppoja ja mukavia mutta eivät opetuksiltaan turhanpäiväisiä. Locke ei kuitenkaan osannut suositella mitään aikalaistensa kirjoja, jotka olisivat sopineet tähän tarkoitukseen. Ainoat hänen suosittelimansa tekstit olivat joidenkin uskonnollisten tekstien lisäksi Aisopoksen faabelit ja keskiaikaiset *Reynard the Foxista* kertovat tarinat. (Locke 1950, 275–277.) Samoihin aikoihin julkaistiinkin kolme aikuisten kirjaa, joista tuli lasten suosikkeja, joskaan ei välttämättä Locken toiveen mukaisia: John Bunyanin *The Pilgrim’s Progress* (1678), Daniel Defoen *Robinson Crusoe* (1719) ja Jonathan Swiftin *Gulliver’s Travels* (1726). Locken esille tuoma huomio lapsille suunnatun kirjallisuuden puutteesta yhdessä yllä mainittujen kirjojen menestyksen myötä synnytti ajatuksen siitä, että lapset voisivat olla merkittävä kohdeyleisö kirjallisuudelle. (Townsend 1977, 27–28.)

Ensimmäisiä selvästi lasten viihdykkeeksi tarkoitettuja kirjoja alkoi ilmestyä 1740-luvulla. Eräs uranuurtaja tällä saralla oli John Newberyn *A Little Pretty Pocket-Book* (1744), jonka nimiösivulla ilmoitettiin kirjan olevan sekä lasten opetuksesi että viihdytykseksi. (Townsend 1977, 30–31.) Tätä muutosta seurasi vuosisata, jonka aikana lapsille oli tarjolla toisaalta didaktista ja toisaalta kaupallista kirjallisuutta,

joskaan nämä kaksi kirjallisuuden lajia eivät aina olleet täysin irrallaan toisistaan (Townsend 1977, 38). Näiden lajien limittäisyys näkyy selvästi esimerkiksi *A Little Pretty Pocket-Bookista*, jonka oli tarkoitus olla sekä opettavainen että viihdyttävä.

Jean-Jacques Rousseau'n *Émile* (1762) oli edellä mainitsemani Locken teoksen tavoin virstanpylväs lasten kasvattamisen historiassa. *Émile*ssä Rousseau kuvaa, miten lapsi pitäisi kasvaa. Rousseau mukaan lapsen pitäisi kasvaa mahdollisimman vapaasti ja tälle pitäisi opettaa mahdollisimman vähän moraalisääntöjä (Rousseau 1889, 62.) Lapsen ei myöskään pitäisi lukea kirjoja vaan liikkua ja ulkoilla ja oppia ympäröivästä maailmasta. (Rousseau 1889, 88.) Tämä uusi ideologia synnytti sitä ihannoivan uudenlaisen lastenkirjallisuuden, mikä oli varsin ironista, koska samaisen ideologian mukaan lasten ei pitänyt lukea. (Townsend 1977, 40.)

Lastenkirjallisuuden kirjoittamisesta alkoi 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa muodostua yläluokkaisten naisten ammatti (Townsend 1977, 39–40). Osa näistä kirjailijoista tukeutui Rousseau'n ideologiaan luonnollisesta kasvatuksesta kun taas toiset vastustivat sitä. Joka tapauksessa näillä naiskirjailijoilla oli taipumus kirjoittaa hyvin didaktisia tekstejä ja pyrkiä iskostamaan lapsiin helvettiin joutumisen pelkoa. (Townsend 1977, 42–46.) Siispä vaikka lapsille olikin jo alettu kirjoittaa omia kirjoja ja joskus niitä kirjoitettiin jopa osittain viihteeksi, lastenkirjallisuuden päämäärät olivat edelleen didaktiset.

Kaikille 1700-luvun lastenkirjallisuutta koskeville ideologioille yhteistä oli se, että satuja pidettiin sopimattomina. Jotkut eivät arvostaneet fiktiota missään muodossa, mutta erityisesti paheksuttiin kaikkea satumaista ja fantasiaan viittaavaa kuten keijuja ja kummituksia. (Townsend 1977, 47–49.) Romantiikan tyyliuunnan synty 1800-luvun alussa nosti kuitenkin mielikuvituksen arvostusta, mikä johti muutokseen myös lastenkirjallisuudessa: satuja alettiin arvostaa, uusia satuja kirjoitettiin ja vanhoja painettiin uudelleen lapsille sopivassa muodossa. Esimerkiksi Grimmin veljesten ja Hans Christian Andersenin sadut olivat suosittuja. Satujen ei enää 1800-luvulla ajateltu olevan moraalittomia tai järjenvastaisia, mutta joskus niitä saatettiin

pitää lapsille sopimattomina lähinnä niiden pelottavuuden vuoksi. (Townsend 1977, 53–55.)

Sadun ohella 1800-luvulla tuli suosioon poikien seikkailuromaani, jonka suuret esikuvat olivat Daniel Defoen *Robinson Crusoe* ja Sir Walter Scottin historialliset romaanit. Seikkailuromaani kopioi *Robinson Crusoe*ta ja sijoittui usein historialliseen aikaan. (Townsend 1977, 59.) Tällainen seikkailuromaani on myös Robert Louis Stevensonin *Treasure Island*, jota käsittelen tarkemmin aineistoni kuvauksessa.

Tämä katsaus osoittaa, että lastenkirjallisuuden juuret ovat vahvasti didaktiset. Lapsille tarjotuista teksteistä on pyritty tekemään opettavaisia ja hyödyllisiä, joskin myöhemmin on ymmärretty myös lapsen viihdyttämisen arvo. Uskon, että nykyäänkin yksi lastenkirjallisuuden funktio on aina lapsen opettaminen. Vaikka teksti olisi selvästi tehty viihdyttämään eikä siinä olisi näkyviä opetuksia, lapsi hyötyy jo pelkästä lukemisesta muun muassa sanavaraston kartuttamisen muodossa. Opettavaisuus ja viihdyttävyys eivät missään nimessä ole ristiriidassa.

3 Lapsille kääntäminen

3.1 Zohar Shavit ja lastenkirjallisuus polysysteemissä

Kulttuurintutkija Itamar Even-Zoharin kehittämä polysysteemiteoria on teoria siitä, että yhden kulttuurin kirjallisuus on moniosainen järjestelmä, joka koostuu eri alajärjestelmistä. Järjestelmän ytimessä ovat kulttuurissa arvostetuimmat tekstit, kun taas marginaalissa ovat vähempimerkityksiset tekstit, kuten lastenkirjallisuus. Käännöskirjallisuus on oma alajärjestelmänsä, jolla voi olla joko keskeinen tai marginaalinen asema järjestelmässä. (Aaltonen 2001, 397.) Luonnollisesti alajärjestelmien täytyy olla myös limittäisiä: teksti voi olla esimerkiksi käännetty lastenkirja, jolloin se kuuluu sekä lastenkirjallisuuden että käännöskirjallisuuden alajärjestelmään.

Eri kulttuureissa alajärjestelmät voivat olla painottuneet eri tavoin. Siinä missä käännöskirjallisuuden alajärjestelmä voi olla keskeisessä asemassa, kuten Suomessa, tai marginaalisessa asemassa, kuten vaikkapa Yhdysvalloissa, myös esimerkiksi lastenkirjallisuudella voi olla keskeisempi tai marginaalisempi asema. Suomessakaan lastenkirjallisuus ei ole järjestelmän ytimessä, mutta sen asema on kuitenkin kohtalaisen hyvä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että ansiokkaalle romaanille myönnettävän Finlandia-palkinnon rinnalla on lastenkirjalle myönnettävä Finlandia Junior -palkinto, jonka rahallinen arvo on yhtä suuri (Suomen kustannusyhdistys & Suomen kirjasaatiö 2014 a & b). Palkintojen medianäkyvyydestä voi kuitenkin huomata, että alkuperäisen Finlandia-palkinnon arvostus on suurempi, mikä kertoo aikuisten proosan keskeisemmästä asemasta polysysteemissä. Toisaalta myös se, että lastenkirjallisuudelle on erillinen palkinto, kertoo siitä, että sitä ei koeta voitavan arvostella samoilla mittareilla kuin muuta kirjallisuutta, eikä se näin ollen saa samaa arvostusta.

Zohar Shavit on tutkinut lastenkirjallisuutta polysysteemin alajärjestelmänä, mistä hän on julkaissut tekstejä 1980-luvulla. Shavitin mukaan lapsille käännettäessä kääntäjällä on huomattavasti suuremmat vapaudet muokata tekstiä kuin aikuisille

käännettäessä, minkä hän sanoo johtuvan lastenkirjallisuuden marginaalisesta asemasta polysysteemissä. Hän kuitenkin lisää, että näitä vapauksia rajoittaa kaksi lapsille kääntämisen sääntöä, joihin kääntäjän ratkaisujen tulee pohjautua: tekstin on oltava lapselle hyväksi ja lapselle ymmärrettävä. Näistä säännöistä ensimmäinen ei Shavitin mukaan ollut tuolloin yhtä merkittävä kuin jälkimmäinen, joskin sitäkin noudatettiin vielä jossain määrin. Niinpä tekstin ymmärrettävyys saattaa ylittää lapsille sopivuuden, jos ne ovat ristiriidassa. Toisaalta tekstiin voi myös jäädä ristiriitaisuuksia, jos molempia sääntöjä yritetään noudattaa. (Shavit 1981, 171–172.)

Shavit sanoo, että erityisesti lapsille kääntämisessä on tapana mukauttaa teksti kohdejärjestelmän mukaisiin malleihin, koska lastenkirjallisuuden järjestelmään on taipumus hyväksyä vain tuttuja ja perinnäisiä tekstejä. Jos lähdeteksti ei vastaa kohdejärjestelmän normeja, teksti muokataan siihen sopivaksi. (Shavit 1986, 115.) Esimerkiksi Mark Twainin *Tom Sawyerin* lapsille suunnatuista käännöksistä on poistettu ironia, koska lapsen ei ensinnäkään ole oletettu ymmärtävän ironiaa ja toisekseen ironista asennetta aikuisia kohtaan ei ole nähty sopivaksi välittää lapsille (Shavit 1981, 175).

Shavitin mukaan lastenkirjallisuudessa ei pidetä erityisen olennaisena tekstin saattamista kokonaisuina kohdejärjestelmään, koska teksti on poistojakin hyväksikäyttäen saatettava sellaiseen muotoon, että se on lapselle sopiva ja ymmärrettävä. Lastenkirjan halutaan olevan sekä lyhyt että helppotajuinen. Lisäksi sen tulee sopia kohdekulttuurin normeihin siitä, mikä on lapselle hyväksi. (Shavit 1986, 122.) Näin ollen tekstistä voi poistaa esimerkiksi moraalisesti arveluttavat tai lapselle vaikeaselkoiset kohdat. Esimerkiksi Jonathan Swiftin *Gulliver's Travelsin* lapsille suunnatut versiot kattavat ainoastaan ensimmäiset kaksi kirjaa, koska ne ovat olleet kääpiöineen ja jättiläisineen helpoimmat mukauttaa lastenkirjallisuuden normeihin (Shavit 1981, 173).

3.2 Adaptaatio lastenkirjallisuuden kääntämisessä

Riitta Oittinen pohtii teoksessaan *Translating for Children* adaptaation käsitettä, joka on joka tapauksessa jonkinlaista muuttamista, mutta sen voi määritellä monin tavoin: adaptaatiota on teoksen lyhentäminen tai sovitus kirjasta näytelmäksi mutta sitä voivat olla myös kaikki pienimmätkin muutokset, jotka tapahtuvat käännettäessä teosta. Oittinen yhtyy tekstissään kääntämisen tutkija Christiane Nordin näkemykseen siitä, että adaptaatio sisältyy aina kääntämisen käsitteeseen. (Oittinen 2000, 77–78; Nord 1991, 25). Myös lastenkirjallisuuden tutkija Göte Klingberg määrittelee adaptaation tekstin muokkaamiseksi, jonka tarkoitus on ottaa kohdeyleisön tarpeet huomioon (Klingberg 1986, 11). Tässä tutkimuksessa määrittelen adaptaation näiden ajatusten pohjalta kääntämisessä esiintyviksi muutoksiksi, jotka on tehty kohdetekstin tarkoituksen tai kohdeyleisön huomioimiseksi.

Klingberg esittää kaksi syytä, miksi lapsille käännetään kirjallisuutta. Ensimmäinen on se, että heille olisi tarjolla enemmän laatukirjallisuutta. Tähän hänen mielestään kuuluu se, että lähdetekstiä muokataan mahdollisimman vähän, koska muuten kohdeteksti ei vastaa alkuperäistä teosta, joka on haluttu kääntää. Toinen syy on se, että lapsia pyritään tutustuttamaan vieraisiin kulttuureihin, mikä myös vaatii sen, että kohdeteksti pidetään mahdollisimman lähellä lähdetekstiä, koska muuten se ei altista lasta vieraille elementeille. (Klingberg 1986,10.)

Klingberg kuitenkin myöntää, että on kaksi pedagogista päämäärää, joiden perusteella kääntäjä saattaa haluta muokata tekstiä. Nämä päämäärät ovat ymmärrettävyys ja arvojen välittäminen. (Klingberg 1986, 10.) Nämä adaptaation päämäärät ovat siis pohjimmiltaan samat kuin Shavitin säännöt lapselle sopivasta tekstistä. Klingberg haluaakin erottaa toisistaan *kulttuurikontekstin adaptaation*, joka tehdään tekstin ymmärrettävyyden tai kiinnostavuuden nimissä, ja *puhdistamisen*, joka on adaptaatiota tekstin saattamiseksi kohdekulttuurin arvomaailman mukaiseksi (Klingberg 1986, 12). Klingberg korostaa, että lähdetekstin tulee aina olla etusijalla, joten sitä tulee adaptoida mahdollisimman vähän ja vain silloin, kun se on

välttämätöntä (Klingberg 1986, 17). Klingbergin ajatukset ovat 1980-luvulta, samoin kuin Shavitin, joten niitäkään ei voi varauksetta soveltaa nykyaikaan.

Riitta Oittinen näkee kääntämisen uudelleenkirjoittamisena, jossa kohdeteksti mukautetaan tietyn skopoksen eli tarkoituksen mukaan kohdeyleisön tarpeisiin, jolloin adaptaatio on luonnollinen ja tarpeellinen osa kääntämistä (Oittinen 2000, 76). Skoposteoria korostaa kohdetekstin käyttötarkoitusta ja päämäärää sekä pitää uskollisuutta lähdetekstille alisteisena tälle päämäärälle (Nord 1991, 24). Näin ollen skoposteorian kannattajat ottavat kääntämiseen päinvastaisen lähestymistavan kuin Klingberg, joka pitää uskollisuutta lähdetekstille ylempänä päämääränä. Skoposteoria ja Klingbergin näkemykset ovatkin kuin Rönbergin ”roskakulttuuri” ja ”laatukulttuuri”: ensimmäinen korostaa yleisöä ja toinen kirjoittajaa (ks. luku 2.1.).

Suhtaudun kriittisesti Klingbergin ehdottomaan näkemykseen oikeasta ja väärästä tavasta kääntää. Näen, että lapselle käännettäessä tekstistä täytyy tehdä sellainen, että lapsi ymmärtää sen ja nauttii siitä, eikä tämä kokonaan sulje pois uskollisuutta lähdetekstille. Skoposteorian vahvuus onkin siinä, että siinä etusijalla on käännökseen tarkoitus. Tietyn lastenkirjan käännökseen tarkoitus saattaa olla esimerkiksi lapsen tutustuttaminen vieraaseen kulttuuriin, jolloin skoposteoria tukee uskollisuutta lähdetekstille.

3.3 Adaptaatio ja lapsille sopivuus

Se, mikä nähdään lapselle sopivaksi, on sidoksissa kuhunkin kulttuuriin ja on myös muuttunut aikojen saatossa. Kuten mainitsin edellisessä luvussa, Göte Klingberg käsittelee kulttuurikontekstin adaptaation ohella lapsille sopivan arvomaailman välittämiseksi tehtävää adaptaatiota, jota hän kutsuu puhdistamiseksi. Hän sanoo, että lastenkirjallisuudessa saatetaan sensuroida sellaisia kohtia, joissa on esimerkiksi erotiikkaa, ihmisten virtsaa tai ulosteita, lasten huonotapaisuutta tai aikuisten hairahduksia. Klingberg pitää tällaista sensurointia kuitenkin vanhanaikaisena lasten suojelemisena todellisuudelta. (Klingberg 1986, 59.) Klingberg kuitenkin huomauttaa, että jopa hänen kotimaassaan Ruotsissa, missä

yleensä sallitaan lastenkirjallisuudessa enemmän niin sanotusti lapsille sopimatonta materiaalia kuin monessa muussa maassa, saatetaan sensuroida esimerkiksi etnistä syrjintää. Klingberg ei kuitenkaan itse näe puhdistamista järkevänä, koska jos kirjassa on kohtia, joita ei haluta välittää kohdeyleisölle, on parasta vain jättää kirja kääntämättä. Jos kirja halutaan kääntää sen kirjallisten ansioiden vuoksi, se pitäisi nähdä kokonaisuutena, jota ei sovi sensuroida. (Klingberg 1986, 62.) Klingbergin tapauksessa on kuitenkin otettava huomioon, että hänen huomionsa ovat vuodelta 1986, joten niitä ei voida kriittikittömästi soveltaa nykypäivän arvomaailmaan.

Riitta Oittinen nostaa lapsille sopivuuden yhteydessä esiin kirjallisuudentutkija Mihail Bahtinin karnevalismin, joka nauraa auktoriteeteille ja normeille: se ottaa pelottavan tai vakavan asian ja tekee siitä huvittavaa. Näin pelottavasta tulee vähemmän pelottavaa. Keskiajalla karnevaali oli tilaisuus ylittää luokkaerot ja nauraa yhdessä sekä vapautua kaikista kahleista. Karnevalismi jatkaa tätä perintöä: se on universaalia ja vapaata ja voittaa pelot tekemällä niistä naurettavia. (Oittinen 1995, 76.) Karnevalistisessa kääntämisessä on siis kyse vapaasta, sensuroimattomasta ja tasa-arvoisesta keskustelusta kirjailijan, kääntäjän ja lukijan välillä. Jokainen osallistuu karnevaaliin, eikä kukaan ole yleisössä (Oittinen 2000, 54). Niin kuin keskiaikaisessa karnevaalissa rahvaan edustaja kruunataan kuninkaaksi yhden päivän ajaksi, niin myös kääntäjä riistää kruunun kirjailijalta, ja sitten vuorostaan lukija riistää kruunun kääntäjältä. (Oittinen 1995, 78–79.)

Karnevalismin olennaisuudesta lapsille kääntämisessä Oittinen käyttää esimerkkinä Alpo Kupiaisen lapsille suunnattua suomennosta Jonathan Swiftin *Gulliver's Travelsistä*. Gulliver matkaa teoksessa Lilliputiin, missä kaikki muut ovat pikkuruisia ja Gulliver on jättiläinen. Alkuteoksessa on useita kohtia, joissa kerrotaan virtsaamisesta ja ulostamisesta sekä ongelmista, joita jättiläisen virtsa- ja ulostemäärät luonnollisesti aiheuttavat. Lastenversiosta viittaukset ulostamiseen ja virtsaamiseen on kuitenkin jätetty kokonaan pois. Suomennos perustuu lyhennettyyn versioon, jonka tekijä on ilmeisesti pitänyt ulostamista ja virtsaamista sopimattomina elementteinä lastenkirjaan. Oittinen sanoo, että karnevalistinen kääntäjä huomaisi, että lasta varmasti kiinnostaisi miettiä, mitä ongelmia jättiläisen ulostemäärät

saattaisivat aiheuttaa. Karnevalistinen kääntäjä sukeltaisi lapsen maailmaan eikä kohtelisi lasta alentuvasti ja sensuroisi tekstiä. (Oittinen 2000, 93.)

Tässä tutkimuksessa pohdin sitä, miten aineistoni teksteissä on käsitelty niin sanotusti lapsille sopimatonta materiaalia. Kirjallisuuteen ei ole sovellettu mitään normatiivista jaottelua siitä, mikä on lapsille sopivaa: kirjoissa ei ole ikärajoja. Muussa mediassa tällaisia normatiivisia perusteita kuitenkin on, ja mielestäni onkin erittäin kiinnostavaa kokeilla, miten ne soveltuvat kirjallisuuteen.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö eli MEKU luokittelee Suomessa näytettäviä TV-ohjelmia koskevien ikärajojen perusteet seuraavasti:

- väkivalta
- ahdistus
- seksi
- päihteet (MEKU b).

Videopeleissä käytetään yleiseurooppalaista pelien ikärajojärjestelmää PEGI:ä (Pan European Game Information), jossa on väkivallan, ahdistuksen, seksin ja päihteiden lisäksi seuraavat kategoriat:

- syrjintä
- kiroilu
- uhkapelaaminen
- verkkopeli (MEKU a).

Aineistoni analyysissä viitatessani lapsille sopivuuteen ja lapsille sopimattomiin elementteihin tarkoitan juuri näiden MEKU:n ja PEGI:n luokitusten mukaista sopivuutta. Korostan siis jälleen, että termeillä ”lapsille sopivuus” ja ”lapsille sopimaton elementti” en tarkoita ottaa itse kantaa siihen, mikä on lapsille sopivaa, tai millään tavalla arvottaa käännöksiä. Käytän niitä yksinkertaisesti tarkoittamaan tietynlaisia piirteitä, jotka MEKU ja PEGI ovat luokitelleet merkittäviksi ikärajoja määriteltäessä.

On selvää, että audiovisuaalinen materiaali ja kaunokirjallisuus eivät ole kaikilta osin suoraan verrattavissa keskenään, mutta periaatteet lapsille sopivuudesta eivät ole niin sidoksissa audiovisuaaliseen materiaaliin, etteikö niitä voisi tietyin varauksin soveltaa kirjallisuuteenkin. Siitä voidaan toki keskustella, onko esimerkiksi väkivalta enemmän, vähemmän vai yhtä vaikuttavaa vaikkapa elokuvassa kuin romaanissa, mutta kirjallisuus on joka tapauksessa vaikuttava media, joka herättää tunteita niin lapsissa kuin aikuisissa. Toisaalta on tietenkin olennaista pohtia lapsille sopimattomien elementtien esiintymistä niiden asiayhteydessä. Voidaan olettaa, että on esimerkiksi sopivampaa esittää alkoholin juomista, jos tarkoitus on näyttää sen huonoja vaikutuksia kuin jos tarkoitus on ihannoita sitä.

Aiemmin tässä luvussa mainitsemani Klingbergin esimerkit mahdollisesti puhdistettavista elementeistä eivät mielestäni ole MEKU:n listan lailla sopiva jaottelu tätä tutkimusta varten. Ensinnäkin Klingbergin jaottelu on esimerkinomainen ja puutteellinen; toiseksi se on selvästi MEKU:n listaa vanhempi, ja kolmanneksi se ei edusta mitään nykyään hyväksytyä normia vaan on pikemminkin deskriptiivinen kokoelma huomioita. MEKU:n ja PEGI:n listojen vahvuudet ovat niiden normatiivisuus ja ajankohtaisuus.

4 Uudelleenkäyttäminen

Uudelleenkäyttämällä tarkoitan yksinkertaisesti sitä, että kohdekielelle jo aiemmin käännetty teos käännetään uudestaan samalle kielelle. Lastenkirjallisuuden tutkija Gillian Latheyn mukaan teoksen uudelleenkäyttämällä voi olla opetuksellinen, kirjallinen tai kaupallinen motivaatio tai näiden kolmen yhdistelmä (Lathey 2010, 161).

Me ja meidän ympäristömme muutamme ajassa koko ajan. Tähän muutokseen kuuluu myös se, että normimme muuttuvat: myös ne normit, jotka ohjaavat tekstien tuottamista ja käntämistä. Lisäksi aika muuttaa lukijoiden vaatimuksia ja odotuksia. Eri aikoina tehdyt käännökset eroavat siis toisistaan, koska ne on tehty erilaisiin tarpeisiin ja erilaisille yleisöille. (Mäkinen 2001, 412.) Mihail Bahtinin mukaan kaikki inhimillinen toiminta on dialogista. Ihmisen näkökulmaan vaikuttaa aina moni seikka, kuten aika, paikka ja tilanne. Näin ollen teksteillekään ei voi antaa yhtä pysyvää tulkintaa, vaan tulkinta vaihtuu aina tilanteen ja lukijan mukaan. Jokaisen sanan merkitykseen vaikuttaa sen hetkinen tilanne, eikä sama sana toisessa tilanteessa enää merkitse täysin samaa asiaa. Tätä Bahtin kutsuu heteroglossiaksi. (Bakhtin 2008, 428.) Tämä on tärkeä ajatus uudelleenkäntämisen kannalta ja antaa perustelun sille, miksi uudelleenkäntämiä halutaan ja tarvitaan: vanhat kännökset eivät enää välttämättä välitä uusille lukijoille samoja asioita kuin aiemmille.

Käntämisen tutkija André Lefeveren mukaan käntämisessä olennaista on vallankäyttö. Valtaa on toisaalta käntäjällä itsellään mutta myös niin sanotuilla portinvartijoilla, jotka päättävät, mitä ylipäättään julkaistaan. Portinvartijoita voivat olla esimerkiksi kustannustoimittajat tai vaikka uskonnolliset elimet, ja yksi erityisen merkittävä portinvartija on media. Portinvartijoiden valta on käntäjän valtaa laajempi: siinä missä käntäjällä on valta suodattaa teksti oman tulkintansa läpi ja mahdollisesti välittää käntäksessä tiettyä ideologiaa, portinvartijoilla on ideologista ja taloudellista valtaa sekä arvovaltaa. (Lefevere 1992, 13–16.) Joissakin tapauksissa käntäjä voi kuitenkin itsekin olla portinvartija, sillä joskus käntäjä saattaa esimerkiksi itse ehdottaa käntettävää tekstiä kustantamolle. Tällaisessa tapauksessa käntäjällä on tietenkin sekä käntäjän että portinvartijan valta.

Lefevere mainitsee kääntämisessä olennaiseksi vallankäytön lisäksi poetiikan, joka rakentuu kahdesta osasta. Ensimmäinen osa ovat kirjalliset keinot, kuten kirjallisuuden lajit ja symboliikka. Toinen osa on se rooli, joka kirjallisuudella on tai pitäisi olla yhteiskunnassa. (Lefevere 1992, 26.)

Riitta Oittisen kirja *Liisa, Liisa ja Alice* käsittelee Lewis Carrollin *Alice's Adventures in Wonderland* -teoksen kolmea suomennosta, jotka on tehty eri aikoina. Kirjassa Oittinen vertailee käännöksiä ja pohtii kääntämisajankohdan ja -tilanteen vaikutusta käännökseen pohjaten Lefeveren kuvailemaan vallankäyttö- ja vuorovaikutustilanteeseen, jossa vaikuttavat eri tekijät eri aikoina (Oittinen 1997, 15). Tämä onkin uudelleenikäntämisen kannalta varsin relevanttia: käännökseen vaikuttaa aina aika, tilanne ja kääntäjä itse. Jos jokainen tulkinta on aina uusi ja erilainen, jokainen käännös on erilainen. Mitä etäisemmät kääntämisajankohdat ja -tilanteet ovat toisistaan, sitä erilaisempia käännökset periaatteessa ovat.

Oittinen toteaa, että uudelleenikäntäminen on välttämätöntä. Se auttaa lukijoita ymmärtämään käännettyä teosta, mutta lisäksi se auttaa ymmärtämään omaa itseä, maailmaa ja maailmankirjallisuutta. Oittinen kuitenkin muistuttaa, että uudelleenikäntämisen välttämättömyydestä huolimatta vanhatkin käännökset voivat puhutella nykypäivän lukijoita. (Oittinen 1997, 139.) Samoilla linjoilla on Lathey, joka sanoo, ettei uusi käännös tarkoita, etteikö vanhojakin edelleen luettaisi, ja että vanhoja käännöksiä saatetaan hyvinkin painaa edelleen (Lathey 2010, 161).

Lathey'n mukaan lastenkirjallisuuden uudelleenikäntämisessä on olennaista pohtia suunniteltua yleisöä. Jos halutaan tehdä käännös vanhasta lastenkirjallisuuden klassikosta teoreettista tutkimusta varten, se halutaan varmasti säilyttää mahdollisimman lähellä alkuperäistä historiallista kontekstia. Jos taas tämä klassikko halutaan kääntää moderneja lapsilukijoita puhuttelevaan muotoon, tarvitaan kotouttavampi strategia, jossa kieli ja historiallinen konteksti tuodaan lähemmäksi lukijaa. (Lathey 2010, 162.) Tähän ajatukseen liittyy jälleen skoposteoria (ks. luku 3.2.): käännös tehdään ottaen huomioon kohdeyleisön tarpeet. Skopos on siis

merkittävässä roolissa uudelleenkääntämisessä, sillä tärkeä motivaatio uudelleenkääntämiselle on uuden yleisön palveleminen.

Uudelleenkääntämisessä on rooli lapsille sopivuudellakin. Eri aikoina lapsille kirjoitettaessa ja käännettäessä eri asioita on pidetty lapsille sopivina ja sopimattomina. Kuten kerroin luvussa 3.1., Zohar Shavit uskoo lastenkirjallisuuden olevan altis käännösvaiheessa tapahtuvalle muokkaamiselle, koska sen asema polysysteemissä on marginaalinen. Samaa mieltä on lastenkirjallisuuden tutkija Marisa Fernández López, joka sanoo, että lastenkirjallisuuden vähäisempi arvostus tekee siitä alttiimman sensuurille ja muutoksille. Fernández Lópezin mukaan uudelleenkäännöksissä muokataan alkutekstiä kulloisenkin ajan sosiaalisten normien mukaan ja pyritään vastaamaan tuon ajan markkinoiden tarpeisiin. Esimerkiksi amerikkalaisessa lastenkirjallisuudessa seksi, kiroilu ja vapaamieliset näkemykset ovat perinteisesti olleet tabuja, mutta nykyään niitä ei juuri sensuroida. Niiden sijaan nykyään saatetaan sensuroida piirteitä, joita pidetään rasistisina tai sosiopoliittisesti epäkorrekteinä. Ajatus sensuurin takana on kuitenkin aina ollut didaktinen: sensuuria kannattavat tahot eivät halua olla suvaitsemattomia vaan uskovat, että lapsi oppii arvoja lukemistaan teksteistä. (Fernández López 2006, 41–42.)

5 Tutkimuksen aineisto ja toteutus

Tässä luvussa kuvailen ensin *Treasure Island* -romaanin ja sen suomennoksen. Sitten esittelen tutkimuskysymykseni ja tutkimusmenetelmäni.

5.1 Aineisto: *Treasure Island* ja *Aarresaaret*

Robert Louis Stevenson (1850–1894) oli skotlantilainen kirjailija, joka kirjoitti kirjoja sekä aikuisille että lapsille. Hänen tunnetuin teoksensa lienee kauhuromaani *Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde*, joka on suomennettu muun muassa nimellä *Tohtori Jekyll ja herra Hyde*. *Treasure Island (Aarresaari)* kuuluu Stevensonin lastenkirjoihin, ja se ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1883. (RLS Website.)

Treasure Island kertoo Jim Hawkins -nimisestä teinipojasta, joka pitää vanhempiansa kanssa majataloa. Eräänä päivän majataloon asettuu asumaan salaperäinen vanha merirosvo Billy Bones, jolla on mukanaan merirosvovaltti Flintin aarrekartta. Erilaisten vaiheiden kautta Jim saa aarrekartan haltuunsa ja näyttää sen tohtori Liveseylle ja herra Trelawneyle, paikalliselle lääkärille ja patruunalle. Niin he päättävät lähteä seurueineen merille etsimään kartan osoittamaa saarta. Heidän laivansa on *Hispaniola*, jonka kapteenina toimii kapteeni Smollett. Matkalle he ottavat mukaan laivakokki Long John Silverin ja suurelta osin tämän pestamaan miehistön. Saarelle saavuttaessa Long John Silver ja suuri osa miehistöstä osoittautuvatkin merirosvoiksi, jotka haluavat aarteensa itselleen. Jim löytää saarelta Flintin miehistöön kuuluneen Ben Gunnin, jonka avulla Jim tovereineen voittaa merirosvoita ja saa aarteensa. Silver kiintyy Jimiin ja suojelee tätä muilta merirosvoilta sekä vaihtaa lopulta puolta. Lopussa Long John Silver kuitenkin hylkää uudet ystävänsä ja katoaa mukanaan osa aarteesta. Tarina on kerrottu ikään kuin Jimin jälkeensä kirjoittamina muistelmoina.

Treasure Island on aikaansa nähden hyvin poikkeuksellinen lastenkirja. Ensinnäkin se hämärtää oikean ja väärän rajoja niin, että ei ole aivan yksiselitteistä, kuka on hyvä ja kuka on paha. Tämä oli tuona aikana ennenkuulumatonta lastenkirjassa. Toiseksi se ei ole didaktinen: tarkoitus on kertoa jännittävä tarina eikä opettaa

hyviä tapoja tai muuta hyödyllistä. Kirjassa lähdetään aarrejahtiin rikastumisen toivossa eikä minkään ylevän päämäärän vuoksi. Tarinassa on murhia, petoksia ja väkivaltaa, eivätkä onnistumiset ole hyveellisyyden ansiota vaan lähinnä hyvää onnea. (Townsend 1977, 64–67.) Merirosvoista kertovana romaanina *Treasure Island* sisältää rommin juontia, väkivaltaa ja muuta niin sanotusti lapsille sopimatonta käytöstä sekä pelottavaa materiaalia. Niinpä teos on oiva kohde lapsille sopimattoman aineiston tutkimukseen.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen *Treasure Islandin* ohella sen kolmea suomenkielistä versiota. Ensimmäinen on WSOY:n kustantama Hannes Korpi-Anttilan suomennos vuodelta 1957, toinen on Otavan kustantama Jukka Kempin suomenennos vuodelta 1970 ja kolmas on Otavan kustantama Mauri Kunnaksen kuvakirja-adaptaatio vuodelta 2012. Kaikkien valitsemieni suomenkielisten versioiden nimi on *Aarresaari*. Kaksi ensimmäistä noudattaa alkuperäisen *Treasure Islandin* juonta, tyyliä ja kerrontatapaa, mutta Kunnaksen kuvakirjassa tarinaa on jonkin verran muutettu ja huomattavasti lyhennetty, osa asioista ilmaistaan luonnollisesti kuvin ja kertoja on ulkopuolinen. Valitsin nämä suomennokset, koska ensinnäkin halusin kaksi eri ajoilta olevaa normaalia romaanisomennosta sekä lisäksi yhden hyvin erilaisen suomennoksen, joka kuitenkin selvästi mukailee alkuperäistä tarinaa. Kunnaksen version halusin mukaan juuri siksi, että se on hyvin erilainen ja, mikä tärkeintä, tarkoitettu eri-ikäiselle yleisölle. Tällöin mahdollisista lapsille sopivuuden eteen tehdyistä muutoksista tulisi selkeämpi kuva, sillä mitä nuorempi sisäislukija on, sitä tiukemmat lapsille sopivan sisällön rajat ovat. Muistutan, että MEKU:n ja PEGI:n jaottelutkin ovat ikärajojen perusteita.

Korpi-Anttilan ja Kempin suomennosten oletan olevan suunnattu saman ikäiselle yleisölle kuin alkuteksti. Tämän vuoksi oletan, että kumpikaan suomentaja ei ole merkittävästi adaptoinut tekstiä ainakaan lapsille sopivuuden osalta, joskin alkutekstin ja käännösten ajallisen eron vuoksi joitakin muutoksia voi olla odotettavissa. Mauri Kunnaksen kuvakirja-adaptaatio on kuitenkin nuoremmalle yleisölle tarkoitettu, mistä kieli ensinnäkin se, että kirjan päähenkilö, Jim, vaikuttaa olevan Kunnaksen kirjassa huomattavasti nuorempi kuin toisissa. Toiseksi kirjan

hahmot ovat antropomorfisia sikoja, koiria ja muita eläimiä. Kolmanneksi kuvakirjat on yleensä tarkoitettu nuoremmille lukijoille kuin romaanit. Neljänneksi kirjan lyhyys ja yksinkertaisuus sopivat nuoremmille lapsille, koska, kuten esimerkiksi Margareta Rönning sanoo, pienen lapsen on helpompi seurata nopeatempoista tarinaa (Rönning 1990, 55).

Nuoremman lukijakunnan vuoksi oletan, että Kunnaksen adaptaatioissa lapsille sopimatonta materiaalia on lievennetty enemmän kuin toisissa suomennoksissa. Kunnaksella on adaptaatioissaan esimerkiksi tapana kiertää kuoleman esittäminen erilaisin keinoin. Esimerkiksi Sven Tuuvasta kertovassa tarinassa Kunnaksen kirjassa *Koiramäen Martta ja Ruuneperi* Tuuvan rintaan osuu luoti, kuten alkuperäisessäkin tarinassa. Käy kuitenkin ilmi, että Tuuva on laittanut repun vahingossa etupuolelle ja luodin pysäyttää mehupullo, josta valuu maahan punaista mehua. (Kunnas 2005, 30–31.) Toisaalta Kunnaksen lastenkirjoissa on toisinaan varsin aikuista huumoria. Esimerkiksi samaisessa *Koiramäen Martta ja Ruuneperi* -kirjassa muuan paronitar von Guggelböe lausuu Ruuneperille ensin rahvaan edustajia ihannoivan runon ja lahjoittaa tälle sitten arkullisen konvehteja. Arkusta paljastuukin maalaisrenki Matu, joka on syönyt kaikki konvehdit, mistä paronitar suuttuu pahanpäiväisesti ja sanoo: ”Senkin hulltio! Sivistymätön maalaistollo! Olet pistellyt poskeesi kaikki meidän konvehtimme! Oppimaton mokka!” (Kunnas 2005, 24–25.) Kuten mainitsin tutkimukseni luvussa 3.1., lasten on vaikea ymmärtää ironiaa, joten tilanteen hauskuus ei välttämättä välity lapsilukijalle aivan kokonaan.

5.2 Tutkimuskysymykset ja -menetelmä

Selvitän tutkimuksessani, miten MEKU:n ja PEGI:n luokittelujen mukaan lapsille sopimattomia elementtejä on käsitelty, kun *Treasure Islandia* on käännetty suomenkieliselle lapsilukijalle ja onko tekstiä päädytty adaptoimaan lapsille sopivuuden nimissä. Lisäksi pohdin ratkaisujen takana piileviä lapsikäsitteitä ja sitä, millaiselle sisäislukijalle tekstit on kirjoitettu. Tutkimuskysymykseni ovat siis seuraavat:

1. Miten lapsille sopimattomat elementit on käännetty eri versioissa?

2. Mitä kääntäjien tekemät valinnat saattavat kertoa heidän lapsikäsitteistään?

Tutkin teoksia vertailevalla tekstianalyysillä, jossa luen *Treasure Islandia* ja sen suomenkielisiä versioita järjestelmällisesti rinnakkain ja kirjaan ylös löytämäni tapaukset lapsille sopimattomasta materiaalista MEKU:n ja PEGI:n kategorioiden mukaan. Sitten vertailen tämän materiaalin perusteella, miten asioita on käsitelty teoksen eri versioissa.

Tutkimukseni on ensisijaisesti kvalitatiivinen, enkä näe tarkoituksenmukaiseksi taulukoida ja laskea jokaista esimerkkiä lapsille sopimattomasta materiaalista. Varsinkin ahdistavan sisällön erittely taulukoitaviksi yksiköiksi on lähestulkoon mahdotonta, sillä ahdistavuus voi usein syntyä tunnelmasta, joka saattaa jatkua esimerkiksi kokonaisen luvun verran, eikä sen aiheuttajaa ole aina helppo määritellä. Kiroilun analyysissä sen sijaan yhdistän kvalitatiiviseen tutkimukseen myös kvantitatiivisen osuuden, sillä kiroilu on mielekästä ja suhteellisen helppoa eristää laskettaviin yksiköihin. Liitän siis tutkimukseeni taulukon aineistossa esiintyvistä kirosanoista.

Kuvakirjassa tarkastelen sanallisen tekstin ohella sitä, välittävätkö kuvat jotain, mikä sanallisesta tekstistä ei yksinään käy ilmi. En kuitenkaan kommentoi kuvia muuten kuin siinä tapauksessa, että niiden välittämä sisältö on olennaista tutkimuskysymysten kannalta eikä sama tieto välity sanallisesta tekstistä. Kuvakirjan analyysi eroaa myös siinä mielessä, että siinä tekstiä on huomattavasti lyhennetty ja muokattu, joten en oleta löytäväni vastinetta kaikille muissa versioissa esiintyville tapauksille. Kirjaan ylös kaikki tapaukset, joille vastine löytyy, mutta keskityn kuvakirjan analyysissä kuitenkin suurempiin linjoihin.

Aineistoni kannalta relevanteiksi kategorioiksi MEKU:n ja PEGI:n jaotteluissa osoittautuivat

- ahdistava sisältö,
- väkivalta
- päihteet,

- kiroilu ja
- syrjintä.

Nämä kategoriat ovat siis relevantteja siksi, että aineistossa on näiden kategorioiden mukaisia elementtejä. Esimerkiksi seksiä aineistossa ei ollut lainkaan. Syrjintään viittaavia elementtejä on hyvin vähän, mutta mielestäni ei ole asianmukaista jättää yhtään vähäisestikään relevanttia kategoriaa käsittelemättä. Viitatessani analyysissä lapsille sopimattomaan materiaaliin tarkoitan siis näiden viiden kategorian mukaisia elementtejä.

Pohdin aineiston pohjalta, millaiset ovat kunkin version laatijan kuvittelema sisäislukija ja tämän lapsikäisyys siinä määrin, mitä lapsille sopimattoman materiaalin käsittely siitä paljastaa.

6 Analyysi ja päätelmät

Tässä luvussa esittelen tekstianalyysini tulokset. Koska kaikilla suomenkielisillä versioilla on sama nimi, viitataan kuhunkin versioon suomentajan nimellä. Yleisesti ottaen sekä Korpi-Anttilan että Kemppisen suomennokset ovat hyvin uskollisia alkutekstille eivätkä juuri eroa siitä lapsille sopimattomien elementtien suhteen. Kunnaksen versiossa taas on enemmän poikkeavuuksia alkutekstiin nähden. Esitän teksteistä lukuisia sitaatteja, joista lihavoin joitakin olennaisia sanoja ja kohtia tarkempaa tarkastelua varten. Kaikki sitaattien lihavoinnit ovat siis omiani.

6.1 Analyysi

6.1.1 Ahdistava sisältö

Ahdistavan sisällön ja väkivallan erottaminen on hyvin vaikeaa, mutta päätin kuitenkin käsitellä ne erikseen, sillä ne ovat erilliset kategoriat myös MEKU:n luokittelussa. Kaikki ahdistava sisältö ei ole väkivaltaista, mutta suurin osa väkivallasta on varmasti enemmän tai vähemmän ahdistavaa. *Treasure Islandissa* on paljon sisältöä, joka voidaan nähdä ahdistavana sekä lapselle että aikuiselle. Suuri osa ahdistavasta sisällöstä on väkivaltaan liittyvää, joten käsittelem osan ahdistavasta sisällöstä väkivaltaa käsittelevässä alaluvussa.

Yksi romaanin selvästi ahdistavimmista tapahtumista on kuitenkin Jimin isän väkivallaton kuolema. Isän nähdään heikkenevän sairaudesta, joutuvan vuoteen omaksi ja lopulta kuolevan. Isän kuolemaan viitataan myös etukäteen esimerkiksi seuraavasti:

If ever he mentioned it, the captain blew through his nose so loudly, that you might say he roared, and stared my poor father out of the room. I have seen him wringing his hands after such a rebuff, and I am sure **the annoyance and the terror he lived in** must have greatly hastened **his early and unhappy death**. (Stevenson 1935, 6.)

Jim kertoo siis epäilevänsä Billy Bonesin aiheuttaman harmin nopeuttaneen isän ennenaikaista kuolemaa. Tämä kohta on esitetty sekä Korpi-Anttilan että Kempin suomennoksessa samankaltaisesti kuin alkutekstissä. Korpi-Anttilan suomennos kuuluu seuraavasti:

Jos hän joskus siitä mainitsi, kapteeni päristi nenäänsä niin kovasti, että melkein saattoi sanoa hänen mylvivän, ja sai tuijotuksellaan isäparkani lähtemään huoneesta. Olen nähnyt hänen vääntelevän käsiään tällaisen nolauksen jälkeen ja olen varma, että **se mielipaha ja pelko, jonka vallassa hän eli**, suuresti joudutti **hänen ennenaikaista ja surullista kuolemaansa**. (Stevenson 1995, 15.)

Kempin suomennos kuuluu seuraavasti:

Jos hän vain mainitsikin siitä, kapteeni puhalsi nenäänsä niin lujaa että se kuulosta mylvähdykseltä ja katsoi isä-parkani huoneesta ulos. Olen nähnyt isäni vääntelevänsä käsiään tultuaan tuolla tavalla torjutuksi, ja olen varma siitä, että nämä **hänen kärsimänsä harmit ja kauhut** jouduttivat **hänen varhaista ja surkeaa kuolemaansa**. (Stevenson 1990, 13).

Esimerkeistä näkee, että kummassakin suomennoksessa isän kuolemaan viitataan yhtä voimakkaasti. Bonesin aiheuttamat tuntemukset, jotka alkutekstissä ovat "annoyance" ja "terror", ovat Korpi-Anttilalla "mielipaha" ja "pelko" ja Kempinällä "harmi" ja "kauhu". Isän kuolemaa kuvaavat adjektiivit, "early" ja "unhappy", taas ovat Korpi-Anttilalla "ennenaikainen" ja "surullinen" ja Kempinällä "varhainen" ja "surkea". Suomentajat ovat siis käyttäneet eri sanavalintoja, mutta tekstistä syntyvä tunnelma on silti samankaltainen.

Isän kuolemasta puhutaan kuitenkin yleisesti ottaen varsin asiallisesti ilman suurta tunteellisuutta, mikä voi johtua esimerkiksi siitä, että kirja on Jimin paljon jälkeenpäin kirjoittama kuvaus tapahtumista. Kaikki on Jimin omaa myöhempää kerrontaa, joten tunteet ovat mahdollisesti ehtineet tasaantua. Varsinainen kuolema esitetään hyvin vähäeleisesti:

But as things fell out, **my poor father died quite suddenly that evening**, which put all other matter on one side. **Our natural distress**, the visits of the neighbours, the arranging of the

funeral, and all the work of the inn to be carried on in the meanwhile, **kept me so busy** that I had scarcely time to think of the captain, far less to be afraid of him. (Stevenson 1935, 20.)

Isän kuolema, josta on aiemmin puhuttu kuitenkin melko surulliseen sävyyn, tapahtuu yhtäkkiä, ja se mainitaan vain ohimennen. Tekstistä tulee pikemminkin se kuva, että isän kuolema harhauttaa Jimin ajatukset pois kapteenista, joka on tarinan keskipisteessä, kuin se, että kuolema olisi itsessään merkityksenkäs tapahtuma. Korpi-Anttilan ja Kempin suomennokset eivät tässäkään kohtaa eroa alkutekstin tyylistä. Korpi-Anttila esittää isän kuoleman seuraavasti:

Mutta sattuikin niin, että **isäparkani kuoli ihan äkkiä samana iltana**, ja sen johdosta kaikki muut asiat joutuivat syrjään. **Luonnollinen surumme**, naapurien vierailut, hautajaisten järjestäminen ja majatalon kaikki työt, jotka täytyi siinä ohella suorittaa, **antoivat niin paljon puuhaa**, että minulle tuskin jäi aikaa edes ajatella kapteenia, saati sitten pelätä häntä. (Stevenson 1995, 28.)

Kempin suomennoksessa kuvaus on seuraava:

Mutta niin kävi, että **isäni kuoli varsin yllättäen eräänä iltana**, ja silloin kaikki muut asiat jäivät sivuun. **Luonnollinen murheemme**, naapureiden käynnit, hautajaisjärjestelyt, kaikki majatalon työt jotka oli suoritettava kaiken muun lomassa, **antoivat minulle niin paljon tekemistä**, että minulta liikenä tuskin aikaa ajatella kapteenia ja ei lainkaan pelätä häntä. (Stevenson 1990, 31.)

Suomennoksissa näkyy siis samankaltainen vähäeleisyys. Merkillepantavaa on erityisesti se, että vaikka tekstissä mainitaan, että isää surraan, tämän surun sanotaan antavan ”puuhaa” (Korpi-Anttilalla) tai ”tekemistä” (Kempinällä). Tämä on mielestäni varsin tunteeton tapa puhua surusta, mutta se vastaa hyvin alkutekstin vastinetta ”kept us busy”.

Kunnaksen adaptaatiossa Jimin isää ei mainita ollenkaan. Jim pitää majataloa alun perinkin kahdestaan äitinsä kanssa. Tämä ratkaisu tukee ajatusta siitä, että Kunnaksen sisäislukija on selvästi nuorempi ja hauraampi, sillä isän kuolema on hyvin raskas aihe, jota voidaan pitää lapselle sopimattomana sen ahdistavuuden vuoksi. Syy tälle muutokselle voi olla, että Kunnas on halunnut vähentää teoksen

ahdistavuutta tai lyhentää ja yksinkertaistaa tarinaa tai sekä että. Joka tapauksessa tämä valinta tekee osaltaan Kunnaksen versiosta sopivamman nuoremmalle sisäislukijalle.

Muutkin *Treasure Islandin* kuolemantapaukset voidaan ehdottomasti nähdä ahdistavina. Billy Bones kuolee rommiin, mistä kerron päihteiden yhteydessä, ja monta tarinan hahmoa kuolee väkivaltaisesti, mistä kerron väkivallan yhteydessä. Korpi-Anttilan ja Kempin suomennoksissa esitetään kaikki samat kuolemantapaukset kuin alkutekstissäkin, mutta Kunnas on selvästi sensuroinut omaa versiotaan. Kunnaksen kirjoissa harvoin kuolee hahmoja, mutta Kunnaksen *Aarresaarella* on yksi kuolemantapaus: Billy Bones kuolee juotuaan rommia. Kaikki muut kuolemat Kunnaksen versiosta on kuitenkin jätetty pois, ja taisteluissa saadaan korkeintaan kuhmuja.

Erytisen ahdistavana ja mahdollisesti jopa *Treasure Islandin* pelottavimpana kohtana pidän sitä, kun Jim todistaa metsän suojista John Silverin ja Tomin, erään rehellisen merimiehen, keskustelun, jossa Silver yrittää saada Tomin liittymään merirosvojen joukkoon. Koko keskustelussa on hyvin ahdistava tunnelma, ja Tom selvästi pelkää henkensä edestä. Kesken keskustelun toisaalta metsästä kuuluu vihainen karjahdus ja kauhea tuskanhuuto, jotka osoittavat toisen merirosvon tappaneen toisen rehellisen miehen. Tom ei siltikään suostu Silverin pyyntöön vaan kääntää tälle selkänsä. Silloin Silver heittää kinalosauvansa Tomin selkään, joka murtuu, ja Tom kaatuu maahan. Silver hyökkää avuttoman Tomin kimppuun ja puukottaa tätä monta kertaa. Jim katselee suojasta ja kuulee Silverin hengästyneen huohotuksen tämän murhatessa viatonta uhriaan. Tilanne on Jimin mielestä kauhistuttava, ja hän melkein pyörtyy. (Stevenson 1935, 100–103.) Kohtaus on selvästi huomattavan väkivaltainen, mutta mielestäni se on sitäkin ahdistavampi, joten koen sen sopivan paremmin ahdistavan sisällön kategoriaan.

Kohtaus on varmasti varsin ahdistava niin aikuiselle kuin lapsellekin, sillä siinä kuvaillaan hyvin tarkasti sekä murhaa edeltävää ahdistavaa tunnelmaa että varsinaista murhatekoa. Mielestäni tässä kohtauksessa käytetään jopa

poikkeuksellisen kuvailevaa kieltä *Treasure Islandin* muihin osiin nähden. Jim kuvailee, mitä hän näkee, kuulee, tuntee ja ajattelee kohtauksen aikana varsin yksityiskohtaisesti, mikä vahvistaa tilanteen ahdistavuutta. Tästä kertoo esimerkiksi seuraava lainaus kohdasta, jossa suolta kuuluu ääniä toisen rehellisen merimiehen murhasta:

And then all of a sudden he was interrupted by a noise. I had found one of the honest hands – well, here, at that same moment, came news of another. Far away out in the march there arose, all of a sudden, a sound like the cry of anger, then another on the back of it; and then one **horrid, long-drawn scream**. The rocks of the Spy-glass re-echoed it a score of times; the whole troop of marsh birds rose again, darkening heaven, with a simultaneous whirr; and long after that death yell was still ringing in my brain, silence had re-established its empire, and only the **rustle of the redescending birds** and the **boom of the distant surges** disturbed the languor of the afternoon. (Stevenson 1935, 101.)

Kuten aiemmissakin esimerkeissä, sekä Korpi-Anttilan että Kempptisen suomennoksessa on säilytetty vastaava tyyli ja yksityiskohtaisuus kuin alkutekstissä. Korpi-Anttilan suomennos kuuluu seuraavasti:

Tässä hänet keskeytti äkkiä meteli. Olin tavannut yhden kunniallisen miehen, ja nyt, samalla hetkellä, tuli tieto toisesta. Kaukaa suolta kuului yhtäkkiä ääni, aivan kuin jokin vihan karjaisu, kohta sen jälkeen toinen, ja sitten seurasi **pitkä, hirveä tuskanhuuto**. Kiikarin kalliot kaiuttivat sen moninkertaisena, rämeikön koko lintuparvi pyrähti jälleen ylös yhtenä viuhinana pimentäen taivaan, ja tuo kuoleman huuto soi korvissani vielä kauan sittenkin, kun äänettömyys jälleen vallitsi ja **vain laskeutuvien lintujen suhina** ja **etäisten tyrskyjen jyminä** rikkoivat iltapäivän raukean hiljaisuuden. (Stevenson 1995, 103–104.)

Kempptisen suomennos on samankaltainen kuin Korpi-Anttilan:

Ja silloin yllättäen hänet keskeytti ääni. Olin keksinyt yhden kunniallisista miehistämme – ja nyt, saman tien, sain kuulla toisesta. Kaukana suolla kohosi äkkiä kuin vihan huuto, sitten toinen kuin tukemaan sitä, ja sitten **hirveä, pitkä kiljaisu**. Kaukoputken kalliot toistivat huudon monta kertaa; koko suolintujen joukko kohosi jälleen ilmaan pimentäen taivaan, ja kaikkialta kantautui suhina; tuo kuolinhuuto kaikui vielä kauan aivoissani, kun hiljaisuus oli jälleen palannut valtakuntaansa ja vain **maahan laskeutuvien lintujen havina** ja **etäisen hyökyn jymy** rikkoivat seisovan iltapäivän rauhan. (Stevenson 1990, 130–131.)

Lainauksista näkee, miten kuvailevaa kieltä kohtauksessa käytetään sekä alkutekstissä että käänöksissä. Lihavoimani ilmaukset ovat hyviä esimerkkejä tunnelmaa luovasta kielestä. Esimerkiksi ilmauksessa "horrid, long-drawn scream", joka on Korpi-Anttilalla "pitkä, hirveä tuskanhuuto" ja Kempписellä "hirveä, pitkä kiljaisu", on käytetty kuvailuun kahta adjektiivia, jotka luovat selvän mielikuvan kammottavasta huudosta. Lisäksi erityisen huomionarvoista on lainauksen lopussa äänimaailman kuvailuun käytettyjen sanojen monipuolisuus, mikä on omiaan luomaan näennäisen rauhallista mutta ahdistavaa tunnelmaa. Esimerkiksi ääniä kuvailevat sanat "rustle" ja "boom" ovat molemmilla kääntäjillä yhtä kiinnostavat kuin alkutekstissä: Korpi-Anttilalla "suhina" ja "jyminä" ja Kempписellä "havina" ja "jymy".

Kunnaksen versiossa yllä kuvailemaani tai mitään vastaavaa kohtausta ei ole ollenkaan, sillä koko miehistö Jimiä, tohtoria, patruunaa ja kapteenia lukuun ottamatta ovat valmiiksi merirosvoja eikä ketään näin ollen tarvitse käännyttää. Se, että koko miehistö on merirosvoja, palvelee varmasti kirjan lyhentämisen ja yksinkertaistamisen päämäärää, mutta lisäksi näin raa'an kohtauksen pois jättäminen tukee lapsille sopivuutta. Näin ollen tästäkin esimerkistä näkee, että Kunnaksen versio soveltuu nuoremmalle sisäislukijalle.

Ahdistavuus ei kuitenkaan rajoitu romaanin lukuisiin kuolemiin. *Treasure Island* on kaikin puolin hyvin jännittävä sekä monin paikoin pelottava ja ahdistavakin romaani. Jim esimerkiksi kuvailee useissa kohdissa, miten hän pelkää oman tai tovereidensa hengen puolesta, ja välillä hän näkee painajaisia. Osoitan alla, että ahdistavuus näissäkin yhteyksissä näyttää olevan säilytetty samankaltaisena Korpi-Anttilan ja Kempписen suomennoksissa, mutta Kunnaksen versio on jokseenkin vähemmän ahdistava.

Esimerkiksi tietyt *Treasure Islandin* hahmot kuvataan varsin pelottavina ja uhkaavina. Yksi tällainen hahmo on Pew, sokea merirosvo, joka on lähetetty toimittamaan Billy Bonesille musta merkki. Hänet esitellään alkutekstissä seuraavasti:

He was plainly blind, for he tapped before him with a stick, and wore a great green shade over his eyes and nose; and he was hunched, as if with age or weakness, and wore a huge

old tattered sea-cloak with a hood, that made him appear positively deformed. I never saw in my life a more dreadful looking figure. (Stevenson 1935, 21.)

Tämän jälkeen kerrotaan, miten Pew käskee Jimiä viemään hänet Bonesin luo. Hän tarttuu Jimin käsivarteen ja vääntää sitä kipeästi sekä uhkaa Jimiä väkivallalla, jos tämä ei tottele. Myös hänen äänensä kuvaillaan olevan kammottava:

'Come, now, march,' interrupted he; and I never heard **a voice so cruel, and cold, and ugly** as that blind man's. It cowed me more than the pain; and I began to obey him at once, walking straight in at the door and towards the parlour, where our sick old buccaneer was sitting, dazed with rum. (Stevenson 1935, 22.)

Korpi-Anttilan ja Kempin käännöksissä Pew kuvaillaan yhtä kammottavaksi.

Pew'n esittely ja ääntä kuvaileva kohta ovat Korpi-Anttilalla seuraavat:

Mies oli ilmeisesti sokea, sillä hän tunnusteli kepillä eteensä ja hänen silmänsä ja nenänsä olivat suuren vihreän suojuksen peitossa. Hän kulki köyryssä kuin vanhuuttaan tai heikkouttaan, ja hänen yllään oli vanha, suunnattoman laaja, repaleinen, huppukauluksinen merimiesviitta, joka teki hänet täysin muodottomaksi. En koskaan eläissäni ole nähnyt niin hirveän näköistä olentoa. (Stevenson 1995, 29.)

– Mars matkaan nyt, hän keskeytti, enkä koskaan ole kuullut **ääntä niin julmaa, niin kylmää niin ilkeää** kuin tuon sokean miehen. Se vaikutti minuun pelottavammin kuin kipu, joten tottelin häntä paikalla ja astuin suoraan ovesta kohti vierastupaa, missä vanha sairas merirosvomme istui rommista päissään. (Stevenson 1995, 30.)

Kempin suomennoksessa kohdat kuuluvat seuraavasti:

Mies oli selvästi sokea, sillä hän naputteli tietä edessään kepillä, ja hänen silmänsä ja nenänsä olivat vihreän varjostimen peitossa; mies oli kumara, kuin korkean iän tai ruumiin heikkouden painama, ja hänellä oli iso, vanha, tahrainen merimiesviitta huppuineen, ja tuo vaate yllään hän näytti aivan epämuodostuneelta. En ole eläissäni nähnyt kaameampaa hahmoa. (Stevenson 1990, 33.)

– Eteenpäin siitä, mies keskeytti, enkä ole eläissäni kuullut **niin julmaa ja kylmää ja rumaa ääntä** kuin tämän sokean miehen. Se taltutti minut paremmin kuin kipu, ja aloin totella häntä

paikalla, kävelin suoraan ovesta sisään ja kohti tupaa, jossa sairas vanha merirosvomme istui rommista pökerryksissä. (Stevenson 1995, 34.)

Jimin siis suoraan sanotaan pitävän Pew'ta kammottavana ja pelkäävän tätä. Näistäkin esimerkeistä huomaa jälleen, että Korpi-Anttilan ja Kempin suomennotukset säilyttävät samankaltaisen tyylin kuin alkutekstissä. Pew'n ääntä kuvailevat adjektiivit "cruel", "cold" ja "ugly" ovat Korpi-Anttilalla "julma", "kylmä" ja "ilkeä" ja Kempinillä "julma", "kylmä" ja "ruma". Tässä siis Korpi-Anttila on poikennut alkutekstissä sen verran, että on suomentanut "uglyn" "ilkeäksi", kun taas Kempinen on valinnut uskollisemman ratkaisun ja kääntänyt sen "rumaksi". "Ilkeä" on mielestäni hieman uhkaavampi adjektiivi kuin "ugly" tai "ruma", joten Korpi-Anttilan käännös on tässä hiuksenhienosti pelottavampi kuin alkuteksti tai Kempin suomennotus, mutta ero on lähes merkityksetön.

Kuva 1: Jim tapaa sokean kerjäläisen (Kunnas 2012, 8)

Kunnaksen kuvaus Pew'sta taas on hyvin erilainen kuin alkutekstissä tai Korpi-Anttilan ja Kempin suomennotuksissa. Tämä johtuu osittain siitä, että kirja on paljon lyhyempi ja näin ollen siinä ei ole kovin pitkiä kuvauksia, ja toisaalta myös

siitä, että hahmon ulkonäkö esitetään visuaalisesti kuvassa. Se eroaa kuitenkin myös siinä, millaisena Pew esitetään, sillä hän ei vaikuta lainkaan niin pelottavalta kuin muissa versioissa. Kuvassa Pew’lla on alkutekstin mukaisesti vihreä side silmillä, keppi kädessä sekä yllään repaleinen viitta, ja hänen ryhtinsä on kumara, mutta hän ei kuitenkaan näytä erityisen pelottavalta (ks. Kuva 1). Tämä on kuitenkin vain oma tulkintani, ja lapsilukijan mielestä hahmo saattaakin olla pelottavan näköinen, mikä olisi helpointa selvittää kyselytutkimuksella. Selvin merkki siitä, että Pew ei Kunnaksen versiossa ole yhtä pelottava kuin muissa on se, että Jimin ei sanota pelkäävän häntä. Sanallisessa tekstissä tilanne kuvataan seuraavasti:

Vähän myöhemmin, purevan kylmänä iltapäivänä, Jim sattui kohtaamaan tiellä sokean kerjäläisen.

– Tahtoisiko joku hyvä ihminen kertoa miesparalle, missä tämä vaeltaa..., sanoi kerjäläinen ja tarttui tiukasti Jimin käteen.

– No, poika, vie minut nyt vanhan merimiehen luo, sokea komensi. – Kylällä kerrottiin, että semmoinen asuu teidän luonanne.

Jimin ei auttanut muu kuin totella, sillä sokea ei päästänyt häntä otteestaan. (Kunnas 2012, 8.)

Sanallisessa tekstissä ei siis kuvailta Pew’n ulkonäköä, mikä käy järkeen, koska ulkonäön näkee kuvasta. Siinä ei kuitenkaan myöskään sanota Jimin pelkäävän, toisin kuin alkutekstissä ja Korpi-Anttilan ja Kempin käännöksissä. Kuvassakaan Jim ei näytä pelokkaalta vaan lähinnä yllättyneeltä. Pew ei myöskään uhkaile tai satuta Jimiä vaan pitää tästä vain tiukasti kiinni. Kun Pew on antanut Bonesille mustan merkin, hänen näytetään juoksevan kuvassa pois päin ja Jimin katsovan hänen peräänsä (ks. Kuva 2). Tässä kuvassa Jim näyttää melko kauhistuneelta, vaikka tekstissä sitä ei mainita. Niinpä Pew kuitenkin selvästi herättää jonkinlaista pelkoa Jimissä myös Kunnaksen versiossa.

Kuva 2: Kerjäläinen juoksee pois (Kunnas 2012, 8)

Kunnaksen versiossa on myös eräs vähäpätöisempi mutta hyvin kiinnostava pieni yksityiskohta, kun kerrotaan, mitä Ben Gunn söi eläkseen ollessaan yksin saarella. Alkutekstissä Ben Gunn sanoo näin: "...and lived on goats since then, and berries, and oysters" (Stevenson, 107). Korpi-Anttila on suomentanut kohdan seuraavasti: "...ja siitä saakka olen elänyt vuohenlihalla, marjoilla ja simpukoilla" (109). Kempinen on suomentanut kohdan seuraavasti: "...ja siitä pitäen minä olen elänyt vuohilla ja marjoilla ja simpukoilla" (137). Kunnaksen versiossa Ben Gunn kuitenkin kuvailee ruokavaliotaan seuraavasti: "...ja syönyt pelkkiä simpukoita, hedelmiä ja villivuohenmaitoa" (23). Kunnas on siis vaihtanut vuohet vuohenmaitoon. Tässä lapsille sopivuutta on siis lisätty poistamalla viittaus lapsen mahdollisesti suloisina pitämien eläinten tappamiseen. Simpukoiden tappamista Kunnas ei kuitenkaan ole poistanut, mutta lapsi ei välttämättä pidäkään simpukoita yhtä suloisina kuin vuohia.

6.1.1 Väki­valta

Treasure Islandissa on hyvin paljon väki­valtaa. Hahmot uhkailevat väki­vallalla, kohtelevat toisiaan väki­valtaisesti ja myös tappavat toisiaan sekä tuliasein että muin keinoin. Väki­valta on esitetty Korpi-Anttilan ja Kemp­pisen suomennoksissa uskollisesti ilman merkittäviä muutoksia. Kunnaksen versiossa taas on huomattavasti vähemmän väki­valtaa, mutta sitä ei ole poistettu kokonaan. Väki­valta on niin olennainen osa *Treasure Islandin* juonta, että tarina olisi varmasti vaikea välittää kokonaan ilman sitä.

Hyvä ja monipuolinen esimerkki väki­vallasta aineistossa on taistelu, jossa tarinan sankarit puolustavat saarella olevaa linnaketta merirosvoja vastaan. Molemmat osapuolet ampuvat toisiaan tuliasein, ja merirosvojen päästyä lähemmäs käytetään myös miekkoja. Molemmilta puolilta kuolee väkeä. Tässä on tekstiesimerkki kohdasta, jossa sankarit ovat juuri voittamassa taistelun:

Gray, following close behind me, had cut down the big boatswain ere he had time to recover from his lost blow. Another had been shot at a loophole in the very act of firing into the house, and now lay in agony, the pistol still smoking in his hand. A third, as I had seen, the doctor had disposed of at a blow. Of the four who had scaled the palisade, one only remained unaccounted for, and he, having left his cutlass on the field, was now clambering out again with the fear of death upon him. (Stevenson 1935, 152.)

Tämä kohta kuuluu Korpi-Anttilan suomennoksessa seuraavasti:

Gray, joka oli seurannut kintereilläni, oli iskenyt maahan ison pursimiehen, ennen kuin tämä oli ennättänyt päästä tasapainoon harhalyöntinsä jälkeen. Toinen oli ammuttu luukulla hänen juuri pamauttaessaan majaan, ja nyt hän makasi henkitoreissaan kädessä pistooli, joka vielä savusi. Kolmannen oli tohtori yhdellä iskulla toimittanut elävien joukosta, kuten olin nähnyt. Niistä neljästä, jotka olivat kiivenneet yli paaluidan, oli jäljellä vain yksi, joka ei ollut joutunut tilille, ja hän oli jättänyt miekkansa kentälle ja kiipesi paraikaa hurjan pelon vallassa toiselle puolen. (Stevenson 1995, 152.)

Kemp­pisen suomennoksessa kohta kuuluu seuraavasti:

Gray, joka oli tullut aivan minun perässäni, oli iskenyt ison puosun maahan ennen kuin tämä ehti tointua harhaan menneestä iskustaan. Toinen vihollinen oli ammuttu ampuma-aukolla juuri kun hän oli laukaisemassa sisään huoneeseen, ja nyt hän makasi maassa tuskissaan, savuava pistooli yhä kädessään. Itse olin nähnyt, miten tohtori oli tehnyt kolmannesta selvän yhdellä iskulla. Neljästä paaluaidan yli päässeestä miehestä vain yksi oli päässyt meiltä, ja hän oli jättänyt miekkansa taistelukentälle ja kiipesi juuri takaisin aidan yli kuoleman pelossa. (Stevenson 1990, 192.)

Esimerkistä näkee, etteivät tarinan sankarit pelkää käyttää väkivaltaa tarinan roistoja kohtaan. Toisaalta Jim itse ei pääse tämän taistelun aikana tappamaan ketään tai muutenkaan käyttämään väkivaltaa, vaikka hän periaatteessa osallistuukin taisteluun. Hänellä on miekka kädessään ja hänen kimppuunsa yritetään käydä, mutta muut onnistuvat hoitamaan tappamisen. Ainoa Jimin kokema kolhu on viilto, jonka joku sankareista vahingossa tekee hänen rystysiinsä. Muut taistelun tulokset ovat viisi kuollutta merirosvoa ja kaksi kuollutta sankaria sekä pahasti haavoittunut kapteeni, joka kuitenkin selviää hengissä.

Tämä kaikki on toistettu uskollisesti Korpi-Anttilan ja Kempin suomennoksissa. Tapahtumat on esitetty kokonaan ja yhtä yksityiskohtaisesti lukuun ottamatta yhtä poisjättöä Korpi-Anttilan suomennoksessa. Taistelun jälkeen Hunter, toinen kuolevista sankareista, on vielä jonkin aikaa hengissä. Hänen tilaansa kuvaillaan alkutekstissä seuraavasti:

Hunter, do what we could, never recovered consciousness in this world. He lingered all day, breathing loudly like the old buccaneer at home in his apoplectic fit; **but the bones of his chest had been crushed by the blow and his skull fractured in falling**, and some time in the following night, without sign or sound, he went to his Maker. (Stevenson 1935, 154.)

Kempinen on kääntänyt tämän kohdan uskollisesti:

...ja mitä me koetimme tehdä, Hunter ei enää palannut tässä maailmassa tajuihinsa. Hän kärsi vielä koko päivän hengittäen äänekkäästi niin kuin vanha merirosvo kotona ennen halvauskohtauksessaan, **mutta luoti oli murskannut hänen rintansa luut ja kaatuessaan hän oli saanut kallovamman**, ja johonkin aikaan seuraavana yönä hän suutansa aukaisematta sai kohdata Luojansa. (Stevenson 1990, 194–195.)

Korpi-Anttilan suomennoksesta puuttuvat edellisistä lainauksista lihavoimani viittaukset luiden ja kallon murtumiseen:

...eikä Hunter ponnistuksistamme huolimatta tullut enää tajuihinsa tässä maailmassa. Hän eli vielä koko päivän hengittäen yhtä raskaasti kuin vanha merirosvomme halvauskohtauksessaan siellä kotona, ja johonkin aikaan seuraavana yönä hän ääntäkään päästämättä lähti Luojansa luo. (Stevenson 1995, 157.)

Poisjätö Korpi-Anttilan käännöksessä vähentää teoksen raakuutta ja tekee näin teoksesta lapselle sopivamman. Koska Korpi-Anttila ei ole vastaavalla tavalla sensuroinut muita kohtauksia, pidän kuitenkin todennäköisenä, että luiden ja kallon murtuminen on jäänyt pois inhimillisen erehdyksen vuoksi eikä siksi, että Korpi-Anttila olisi pitänyt niitä sopimattomina sisäislukijalleen.

Kunnaksen versiossa taistelun kulku on hyvin erilainen. Koko taistelu esitetään sanallisessa tekstissä seuraavasti:

Päivän valjetessa rosvoit hyökkäsivät paaluvarustukseen. Taistelu oli tuimaa. Rosvojen oli kuitenkin pakko perääntyä, kun John Silverin kainalosauva juuttui myyränkoloon ja katkesi. Nujakka oli sillä erää ohi. (Kunnas 2012, 27.)

Kuvassa näkyy pyssyjä ja miekkoja molemmilla osapuolilla, kapteenin näytetään lyövän yhtä merirosvoa nyrkillä leukaan ja yksi merirosvo näyttää kompastuneen maahan (ks. Kuva 3). Kukaan ei kuitenkaan näytä loukkaantuneen, eikä kuvassa ole verta niin kuin ei missään muuallakaan kirjassa. Kukaan ei myöskään kuole taistelussa, eikä väkivaltaisia kuolemia ole muuallakaan kirjassa. Jim vilkuttaa kuvassa mökin ovelta eikä näytä osallistuvan taisteluun, toisin kuin alkutekstissä ja Korpi-Anttilan ja Kempin suomennoksissa.

Kuva 3: Taistelu linnakkeella (Kunnas 2012, 26–27)

Edellä kuvailemani taistelun ohella toinen erityisen kiinnostava väkivaltatapaus *Treasure Islandissa* on myöhempi kohtaus, jossa Jim itse tappaa yhden merirosvon. Jim lähtee salaa linnakkeesta merirosvojen hallussa olevalle Hispaniolalle, ja joutuu erilaisten vaiheiden jälkeen taisteluun merirosvo Israel Handsin kanssa. Hands käy Jimin kimppuun, ja Jim laukaisee pistoolinsa, mutta ruuti onkin vettä ja ase ei toimi. Lopulta Jim kapuaa laivan mastoon, missä hän ehtii ladata pistoolinsa uudestaan. Hands kiipeää Jimin perään ja heittää veitsen tämän olkapäähän. Tällöin Jimin pistoolit laukeavat puolivahingossa ja Hands putoaa kuolleen mereen. Taistelun loppu kuvataan alkutekstissä seuraavasti:

I was drinking in his words and smiling away, as conceited as a cock upon a wall, when, all in a breath, back went his right hand over his shoulder. Something sang like an arrow through the air: I felt a blow and then a sharp pang, and there I was pinned by the shoulder to the mast. In the horrid pain and surprise of the moment – I scarce can say it was by my own volition, and I am sure it was without a conscious aim – both my pistols went off, and both escaped out of my hands. They did not fall alone; with a choked cry, the coxswain loosed his grasp upon the shrouds, and plunged head first into the water. (Stevenson 1935, 190.)

Hands on ainoa henkilö, jonka Jim tappaa *Treasure Islandissa*, ja Jimillä on jälkeinpäin jokseenkin ahdistunut olo tästä taposta. Onkin huomionarvoista, että

kirjan teini-ikäinen päähenkilö, johon lukijan todennäköisesti odotetaan samastuvan, on näin moraalinen. Ainoa hänen tapponsa on suoraa itsepuolustusta ja puoliksi vahinko, ja silti hän tuntee siitä huonoa omaatuntoa.

Tapahtumat ovat samat ja lapsille sopivuuden suhteen tyylikin samanlainen sekä Korpi-Anttilan että Kemppisen suomennoksessa. Korpi-Anttilalla loppukappale on seuraava:

Nautin täysin siemauksin hänen sanoistaan ja hymyilin edelleen, itserakkaana kuin kukko tunkiolla, kun samassa hengenvedossa hänen oikea kätensä heilahti olkapään taakse. Kuului kuin nuolen suhaus läpi ilman, tunsin iskun ja sitten ankaraa kipua, ja siinä olin olkapäästä mastoon naulittuna. Tuona hirveän tuskan ja hämmennyksen hetkenä – tuskin edes osaan sanoa, tapahtuiko se vapaasta tahdostani, ja ainakin olen varma, että se kävi ilman tietoista tähtäämistä – molemmat pistoolini laukesivat ja putosivat samalla käsistäni. Eivätkä ne pudonneet yksin; päästäen tukahtuneen huudon Hands hellitti otteensa vanteista ja syöksyi päistikkaa mereen. (Stevenson 1995, 189.)

Kemppisellä kappale on seuraava:

Minä ahmin hänen jokaisen sanaansa [sic] ja hymyilin itsekseni omahyväisesti kuin kukko muurin harjalla, kun äkkiä hänen kätensä kurotti yhdessä silmänräpäyksessä taakse. Jokin ujelsi kuin nuoli ilman halki; tunsin iskun ja tunsin ankaraa kipua, ja siinä minä olin, olkapäästäni kiinni mastossa. Keskellä tuon hetken hirveätä kipua ja kauhistusta – vain tuskin sanoa sen tapahtuneen omasta tahdostani ja olen varma siitä, että en tietoisesti tähdännyt – molemmat pistoolini laukesivat, ja molemmat putosivat käsistäni. Ne eivät pudonneet yksin; tukahtuneesti huutaen veneenohjaaja päästi otteensa vanteista ja loiskahti pää edellä mereen. (Stevenson 1990, 239.)

Esimerkistä näkee, että käännökset ovat keskenään tietyiltä osin hyvin erilaiset, mutta lapsille sopivuuden osalta ne eivät kuitenkaan eroa toisistaan tai alkutekstistä. Esimerkki edustaa hyvin kummassakin käännoksessä tehtyjä valintoja läpi kirjan siinä, että väkivaltaa tai ahdistavuutta ei ole merkittävästi lievennetty eikä voimistettu.

Kunnaksen versio edellä kuvailemastani kohtauksesta on hyvin erilainen.

Tapahtumia on kaikin puolin lyhennetty, mutta tämä nimenomainen kohta on

säilytetty, joskin huomattavasti muutettuna. Kunnaksen versiossa John Silver on ainoa merirosvo, jonka nimi mainitaan, joten myös tämä Jimin kimppuun käyvä merirosvo jätetään nimeämättä. Merirosvo ei myöskään puhu mitään, joka yhdessä rosvon nimettömyyden kanssa etäännyttää lukijan. Suurin muutos on kuitenkin se, ettei Jim tapa merirosvoa, vaan pistoolit ovat kastuneet ja niistä suihkuua vettä merirosvon päälle. Kohtaus kuuluu kokonaisuudessaan näin:

Jim hiipi kannelle. Mutta yksi merirosvo oli jätetty laivalle vahdiksi ja tietysti hän äkkäsi Jimin ja syöksyi hurjasti mylvien pojan perään.

Jim kapusi vikkellästi mastoon, mutta rosvopa seurasi kintereillä. Jimin oli tartuttava pyssyihinsä: – Seis, rosvo! hän kiljui.

Kiukusta ärisevä rosvo vain jatkoi kiipeämistä. Samassa laiva keikahti ja Jimin pyssyt laukesivat: rosvo sai vesisuihkun päin pläsiään. Pyssyt olivat kastuneet, mutta tekivät tehtävänsä: lurjus putosi mereen. (Kunnas 2012, 28–29.)

Kunnas käyttää siis alkutekstissäkin olevaa pistoolien kastumista hieman toisin, jolloin Jim ei tule tappaneeksi ketään ja jännittävä kohtaus säilyy silti jossain määrin entisellään. Ratkaisu on jopa karnevalistinen: pelottava kohtaus on muutettu suorastaan humoristiseksi. Kuvassa sivulla 28 näytetään, kun merirosvo jahtaa Jimiä miekka tai tikari kädessään, ja sivulla 29, kun Jim ampuu vesisuihkut pistooleistaan kohti merirosvoa, jolla miekka tai tikari on nyt hampaiden välissä (ks. Kuva 4). Kohtauksessa on siis edelleen väkivaltaa ja etenkin sen uhkaa, mutta sitä on huomattavasti lievennetty. Toisaalta jo ajatus siitä, että Jim olisi alkutekstin mukaisesti puolivahingossa tappanut merirosvon, jos pistoolit eivät olisi olleet märät, on melko pelottava. Kunnaksen versio tästäkin kohtauksesta on joka tapauksessa lapselle sopivampi ja tukee ajatusta Kunnaksen nuoremman sisäislukijasta.

Jim kapusi vikkelästi mastoon,
mutta rosvopa seurasi kintereillä.
Jimin oli tartuttava pyssyihinsä:
– Seis, rosvo! hän kiljui.

Kiukusta ärisevä rosvo vain jatkoi
kiipeämistä. Samassa laiva keikahti
ja Jimin pyssyt laukesivat: rosvo sai
vesisuihkun päin pläsiään. Pyssyt olivat
kastuneet, mutta tekivät tehtävänsä:
lurjus putosi mereen.

Kuva 4: Jim ampuu merirosvoa (Kunnas 2012, 29)

6.1.3 Päihteet

Ei ole yllättävää, että ainoat *Treasure Islandissa* esiintyvät päihteet ovat alkoholi ja tupakka. Molemmat päihteet esiintyvät kaikissa versioissa: Korpi-Anttilan ja

Kemppisen suomennoksissa kumpaakaan ei ole sensuroitu tai muutettu juuri mitenkään ja myös Kunnaksen versiossa esitetään sekä alkoholin että tupakan nauttimista, joskaan ne eivät ole läheskään yhtä merkittävässä roolissa kuin muissa versioissa.

Alkoholilla ja etenkin rommilla on *Treasure Islandissa* juonen kannalta varsin merkittävä rooli. Billy Bones kuolee liikaan alkoholinkäyttöön, merirosvot vaikuttavat olevan useammin humalassa kuin selvin päin ja Jimin seurue käyttää merirosvojen alkoholinkäyttöä jopa strategisesti hyödykseen. *Treasure Islandin* ikoninen merirosvolaulukin mainitsee rommin:

Fifteen men on The Dead Man's Chest
Yo-ho-ho, and a bottle of rum!
Drink and the devil had done for the rest –
Yo-ho-ho, and a bottle of rum! (Stevenson 1935, 7.)

Tämä merirosvolaulu esiintyy myös kaikissa suomennoksissa. Versioissa on eroja, mutta jokainen versio mainitsee rommin ja ne ovat muutenkin lapsille sopivuuden osalta samankaltaiset. Korpi-Anttilalla laulu kuuluu seuraavasti:

Viistoista vainaan arkulla viru' –
hei hiio hoi, ja rommia pullo!
Muut oli tappanut viina ja piru –
hei hiio hoi, ja rommia pullo! (Stevenson 1995, 16.)

Kemppisen suomennoksessa laulu kuuluu seuraavasti:

Viistoista miestä arkulla vainaan –
Jahhohhoo, ja rommia pullo!
Loput otti piru, ja ne kuolivat viinaan –
Jahhohhoo, ja rommia pullo! (Stevenson 1990, 14.)

Kunnaksen versiossa laulu kuuluu seuraavasti:

Viistoista miestä ja arkussa luut,

huh-hah-hei ja rommia pullo,
viina ja piru oli ottanut muut,
huh-hah-hei ja rommia pullo! (Kunnas 2012, 7.)

Treasure Islandissa sekä tarinan sankareiden että roistojen esitetään käyttävän alkoholia, eikä kohtuukäyttöä esitetä negatiivisessa valossa, mutta alkoholin ja varsinkin rommin liiallista käyttöä tunnutaan paheksuttavan. Esimerkiksi ennen kuin Billy Bones kuolee, tohtori Livesey pitää hänelle puhuttelun rommin vaaroista:

...and what I have to say to you is this: one glass of rum won't kill you, but if you take one you'll take another and another, and I stake my wig if you don't break off short, you'll die – do you understand that? – die, and go to your own place, like the man in the Bible. (Stevenson 1935, 16.)

Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa alkoholi esitetään samanlaisessa valossa kuin alkutekstissä, mutta Kunnaksella alkoholin nauttimista käsitellään huomattavasti pinnallisemmin, alkoholista ei keskustella eikä näin ollen kirjassa ole yllä mainitun kaltaisia kohtauksia. Korpi-Anttilalla yllä mainittu kohta kuuluu seuraavasti:

Ja minä tahdon sanoa teille vain sen, että yksi lasi rommia ei teitä tapa, mutta jos otatte yhden, otatte toisen ja kolmannen, ja panen peruukkini pantiksi, että ellette äkkiä lopeta, niin olette kuoleman oma – ymmärrätkö? – ja joudutte teille varattuun paikkaan niin kuin mies, josta Raamatusta kerrotaan. (Stevenson 1995, 24.)

Kemppisen suomennos kohdasta on seuraava:

...ja minulla on sinulle tällainen asia: yksi lasi rommia ei tapa sinua, mutta jos sinä otat yhden, niin otat toisenkin ja vielä lisää, ja minä panen peruukkini pantiksi että ellet sinä lopeta juomista tähän paikkaan niin sinä kuolet – ymmärrätkö sinä sen? – sinä kuolet, joudut sinne minne kuulutkin niin kuin muinainen mies Raamatusta. (Stevenson 1990, 26.)

Alkoholinkäytön kuvaus ei rajoitu *Treasure Islandissa* tai Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa siihen, että kuvataan jonkun nauttivan alkoholia, vaan myös alkoholin vaikutuksia esitetään. Billy Bonesin kuvaillaan olevan alkoholiriippuvainen, mistä kertoo se, että kun hän joutuu vuodelepoon ja häneltä kielletään rommin

juominen, hän saa vieroitusoireita ja alkaa esimerkiksi nähdä näkyjä. Alkoholin vaikutusta Billy Bonesiin kuvaillaan muutenkin melko paljon. Hänen kerrotaan esimerkiksi puhuvan muille majatalon vieraille ainoastaan humalassa. Tuolloin hän saattaa laulaa merirosvolauluja, tarjota muille vieraille juotavaa sekä pakottaa muut osallistumaan lauluun ja kuuntelemaan tarinoitaan. Lisäksi hänen kuvataan olevan humalassa äkkipikainen ja helposti vihastuva. Tästä kertoo esimerkiksi seuraava lainaus *Treasure Islandista*:

There were nights when he took a deal more rum and water than his head would carry; and then he would sometimes sit and sing his wicked, old wild sea-songs, minding nobody; but sometimes he would call for glasses round, and force all the trembling company to listen to his stories or bear a chorus to his singing. Often I have heard the house shaking with 'Yo-ho-ho, and a bottle of rum;' all the neighbours joining in for dear life, with the fear of death upon them, and each singing louder than the other, to avoid remark. For in these fits he was the most overriding companion ever known; he would slap his hand on the table for silence all round; he would fly up in a passion of anger at a question, or sometimes because none was put, and so he judged the company was not following his story. Nor would he allow anyone to leave the inn till he had drunk himself sleepy and reeled off to bed. (Stevenson 1935, 4–5.)

Tämä kohta kuuluu Korpi-Anttilalla seuraavasti:

Oli iltoja, jolloin hän joi aika lailla enemmän rommia kuin hänen päänsä kesti, ja silloin hän saattoi istua ja laulaa kauheita vanhoja merimieslaulujaan kenestäkään piittaamatta; mutta toisinaan sattui, että hän tarjosi koko joukolle ja pakotti tuon vapisevan seuran kuuntelemaan juttujaan ja yhtymään laulunsa kertoon. Useasti kuulin koko talon tärisevän tuosta ”hei hii hoi, ja rommia pullo”, kun kaikki naapurit yhtyivät siihen henkensä edestä, kuoleman kauhu kasvoillaan, ja jokainen yritti äänellään voittaa toiset muistutusta välttääkseen. Tällaisella tuulella ollessaan hän näet oli pahin päälläpäsmäri mitä ajatella voi; hän saattoi iskeä nyrkkinsä pöytään vaatien ehdotonta hiljaisuutta, hän saattoi raivostua jostakin kysymyksestä tai joskus siitäkkin ettei kysytty mitään, jolloin hän [sic] päätteli ettei hänen kertomustaan seurattu. Ei hän myöskään sallinut kenenkään poistua majatalosta, ennen kuin hän oli juonut itsensä uniseksi ja lähtenyt hoiperrellen vuoteeseensa. (Stevenson 1995, 13–14.)

Kempisellä kohta kuuluu seuraavasti:

Joinakin iltoina hän joi rommitotiaan enemmän kuin olisi sietänyt, ja silloin hän istui välistä laulamassa jumalattomia, vanhoja, hurjia merimieslaulujaan kenestäkään välittämättä, mutta

joskus hän kutsui muitakin mukaansa juomaan ja pakotti koko värisevän seuran kuuntelemaan kertomuksiaan ja yhtymään laulujensa kertosaikiin. Olen kuullut talon usein värisevän lauletaessa ”Jahhohhoo, ja rommia pullo”, ja kaikki naapurit yhtyivät henkensä hädässä lauluun, kuolemantuskassa jokainen toinen toistaan kovempaa laulaen välttyäkseen joutumasta kapteenin silmätikuksi. Tuolla tuulella hän oli näet seurassa sellainen tyranni ettei vastaavaa ole toista nähty; hän saattoi lyödä nyrkkinsä pöytään ja vaatia kaikkia vaikenemaan; hän saattoi syöksyä silmille jostain kysymyksestä raivostuneena tai joskus siksi ettei kysymyksiä tehty, josta hän päätteli, etteivät toiset seuranneet hänen kertomustaan. Liioin hän ei päästänyt ketään poistumaan majatalosta ennen kuin oli juonut itsensä uniseksi ja kellahtanut vuoteeseen. (Stevenson 1990, 11.)

Myös muut merirosvot *Treasure Islandissa* vaikuttavat saavan alkoholista samanlaisia vaikutuksia. Esimerkiksi eräässä kohtauksessa, kun Jim käy vakoilemassa merirosvojen valtaamalla Hispaniolalla, laivalla on vahdissa kaksi merirosvoa, jotka ovat hyvin juovuksissa ja aggressiivisia:

Both men were plainly the worse for drink, and they were still drinking; for, even while I was listening, one of them, with a drunken cry, opened the stern window and threw out something, which I divined to be an empty bottle. But they were not only tipsy; it was plain they were furiously angry. Oaths flew like hailstones, and every now and then there came forth such an explosion as I thought was sure to end in blows. But each time the quarrel passed off, and the voices grumbled lower for a while, until the next crisis came, and, in its turn, passed away without result. (Stevenson 1935, 163.)

Kohta on Korpi-Anttilan suomennoksessa seuraava:

Molemmat tuntuivat olevan aika lailla päissään, ja he jatkoivat yhä juomapeliä, sillä siinä kuunnellessani toinen heistä avasi peräikkunan juopuneen tavoin mörähtäen ja heitti ulos jotakin, minkä arvasin tyhjäksi pulloksi. Mutta he eivät olleet vain juovuksissa; ilmeni selvästi, että he olivat myös hirveän vihaisia. Kirouksia sateli kuin rakeita, ja tämän tästä kuului sellainen purkaus, että uskoin sen varmasti päätyvän tappeluun. Mutta joka kerta riita taukosi, ja äänen murina jatkui hetken matalampana, kunnes uusi meteli alkoi ja vuorostaan meni ohi ilman pahempia seurauksia. (Stevenson 1995, 165.)

Kempin suomennoksessa kohta on seuraava:

Miehet olivat molemmat selvästi juovuksissa, ja he joivat edelleen, sillä kuunnellessani toinen heistä aukaisi humaltuneesti huutaen peräikkunan ja heitti ulos jotakin, minkä arvasin tyhjäksi pulloksi. Mutta he eivät olleet yksinomaan päissään: äänistä erotti selvästi, että he olivat myös hurjistuneet toisilleen. Kirouksia sinkoili kuin rakeita, ja vähän väliä tuli sellainen räjähdys, että minä ajattelin sen päättyvän tappeluun. Mutta joka kerta tora meni ohi ja äänet kuuluivat hetken matalampana mutinana, kunnes miesten välit kärjistyivät jälleen ja tilanne taas laukesi tuloksetta. (Stevenson 1990, 205.)

Nämä miehet päätyvätkin lopulta tappeluun, jossa toinen kuolee ja toinen haavoittuu. Lisäksi henkiin jäänyt mies vaikuttaa olevan haavoittumisen lisäksi krapulassa, ja konjakki parantaa hänen olotilaansa.

Vaikka Jimin toveritkin, eli tarinan sankarit, nauttivat *Treasure Islandissa* ja Korpi-Anttilan ja Kempin suomennoksissa jonkin verran alkoholia, heidän ei koskaan esitetä humaltuvan tai olevan krapulassa. Alkoholin nauttimisen negatiivisiksi tulkittavat vaikutukset rajoittuvat siis niihin henkilöihin, joihin lukijan ei oleteta samastuvan, tarinan konniin. Niinpä alkoholi esitetään tarinassa suhteellisen lapsille sopivaan sävyyn, sillä humaltumista ei millään tavalla ihannoida. Pikemminkin sitä jopa paheksutaan.

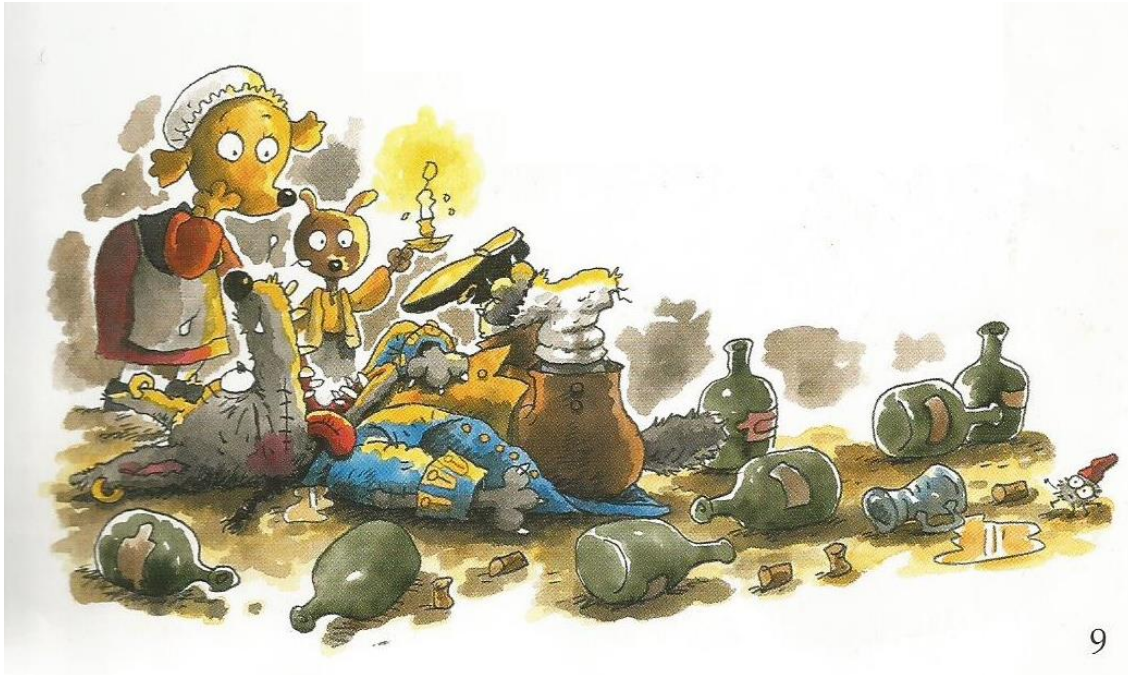
Treasure Islandissa Jimin esitetään juovan viiniä muutaman kerran, mutta väkevämpiä juomia hän ei ilmeisesti juo. Tämä onkin varsin ymmärrettävää, koska Jim on vielä poika. Tosin nykyään, ja varsinkin Suomessa, viininkin juomista pidetään sopimattomana alle 18-vuotiaalle. Yhdessä kohdassa, kun Jim on merirosvojen panttivankina, jokainen saa konjakkiryypyn ennen nukkumaanmenoa. Alkutekstissä ja Korpi-Anttilan ja Kempin suomennoksissa on hieman eroa tässä kohtaa. *Treasure Islandissa* sanotaan "with a drink all round" (Stevenson 1935, 216), Korpi-Anttilan suomennoksessa "joka miehen saatua ryypyn" (Stevenson 1995, 214) ja Kempin suomennoksessa "saatuamme ryypyt" (Stevenson 1990, 270). Sain alkutekstistä käsityksen, että kaikki juovat paitsi Jim, koska ensinnäkään Jim ei muuallakaan kirjassa juo konjakkia ja toisaalta koska Jim on panttivanki eikä tasaveroisen ryhmän jäsen. Korpi-Anttilan suomennos ei muuta tätä käsitystä, mutta Kempin selvästi sanoo, että myös Jim juo. Tämä kohta on ehdottomasti epäselvä, joten Kempin käännösratkaisu ei ole perusteeton, mutta mielestäni se

ei sovi Jimin hahmolle. Toinen lukija saattaa tulkita jokaisesta versiosta, että myös Jim juo, mutta ainoa sen eksplisiittisesti sanova versio on Kempin suomenos. Niinpä Kempin suomenos lisää tässä kohtaa hieman lapsille sopimattomuutta, sillä alaikäisen alkoholinkäytön esittäminen on lapsille sopimattomampaa kuin aikuisen.

Myös Kunnaksen *Aarresaarella* esitetään alkoholinkäyttöä, mikä ei ole yllätys, koska alkoholilla on niin merkittävä rooli alkuperäisessä tarinassa. Kunnaksen versiossa alkoholinkäyttö on kuitenkin selvästi vähäisemmässä roolissa kuin *Treasure Islandissa*. Alussa esiintyvä Billy Bones juo paljon rommia, rähinöi humalapäissään ja myös kuolee rommiin kuten *Treasure Islandissakin* (ks. Kuva 5). Sivun 9 kuvassa (Kuva 5), jossa näytetään Billy Bonesin kuolema, rommipulloja on ympäriinsä ja rommia on valunut lattialle. Kuvaus alkoholista näyttää siinä varsin inhottavalta, mutta toisaalta tilanne on esitetty myös humoristisesti. Bones näyttää toinen silmä auki siltä kuin hän vain teeskentelisi kuollutta, eivätkä Jim ja tämän äiti näytä surullisilta tai ahdistuneilta vaan pelkästään hämmästyneiltä. Bonesin kuoleman jälkeen tekstissä ei enää lainkaan mainita alkoholia lukuun ottamatta merirosvojen laulua, joka toistuu muutamia kertoja:

Viistoista miestä ja arkussa luut,
huh-hah-hei ja rommia pullo,
viina ja piru oli ottanut muut,
huh-hah-hei ja rommia pullo! (Kunnas 7.)

Kuvissa sen sijaan näkyy säännöllisesti pulloja, jotka saattavat olla rommi- tai viinipulloja, mutta niiden sisältöä voi vain arvailla. Lisäksi kuvissa näkyy jonkin verran viini- tai samppanjalaseja, mutta niistäkin voi periaatteessa juoda vaikka vettä tai mehua.

9

Kuva 5: Billy Bones kuolee rommiin (Kunnas 2012, 9)

Kunnaksen versiossa vain Billy Bonesin siis eksplisiittisesti esitetään käyttävän alkoholia, mutta merirosvojen laulun ja kuvissa näkyvien pullojen perusteella voi olettaa muidenkin merirosvojen juovan rommia. Myös tohtori ja patruuna todennäköisesti nauttivat alkoholia esimerkiksi sivulla 11, missä heillä on kuvassa jonkinlaiset viini- tai samppanjalasit (ks. Kuva 6). Patruunan lasissa on jostain syystä lusikka, minkä koen vähentävän kyseisen lasin liittämistä ainakaan viinin tai samppanjan juomiseen, koska niitä juomia ei yleensä nautita lusikan kanssa. Jimin ei missään kohtaa esitetä nauttivan alkoholia, mikä onkin hyvin ymmärrettävää toisaalta siksi, että Kunnaksen versiossa alkoholinkäyttöä on esitetty muutenkin vähemmän, mutta myös siksi, että Jim on Kunnaksen versiossa nuorempi kuin *Treasure Islandissa*.

Kuva 6: Patruuna ja tohtori juovat alkoholia (Kunnas 2012, 11)

Tupakointia ei varmasti *Treasure Islandin* kirjoittamisen aikaan pidetty kovin pahana tapana eikä sen vaaroista tiedetty. Niinpä ei ole yllättävää, että useiden eri hahmojen, niin merirosvojen kuin Jimin tovereidenkin, kuvaillaan polttavan piippua. Tupakointia ei paheksuta sanallakaan, vaan pikemminkin se esitetään jopa positiivisessa valossa. Esimerkiksi kun eloon jääneet merirosvot jätetään saarelle *Treasure Islandin* lopussa, tohtori Livesey haluaa jättää heille lahjaksi tupakkaa, vaikka samainen tohtori puhuu kovasti rommin nauttimista vastaan. Korpi-Anttilan ja Kempin suomennoksissa suhtautuminen on lähestulkoon sama, esimerkiksi kohta tupakan jättämisestä merirosvoille on säilytetty samanlaisena. Kohta kuuluu *Treasure Islandissa* seuraavasti:

We left a good stock of powder and shot, the bulk of the salt goat, a few medicines, and some other necessaries, tools, clothing, a spare sail, a fathom or two of rope, and, by the particular desire of the doctor, a handsome present of tobacco. (Stevenson 1935, 253.)

Korpi-Anttila on suomentanut kohdan seuraavasti:

Jätimme heille aimo varaston ruutia ja luoteja, suurimman osan vuohenlihasta, vähän lääkeainetta ja yhtä ja toista muuta tarpeellista, työkaluja, vaatteita, varapurjeen, pari syltä köyttä ja – tohtorin nimenomaisesta toivomuksesta – kauniin tupakkalahjan. (Stevenson 1995, 247.)

Kemppinen on suomentanut kohdan seuraavasti:

Jätimme sinne hyvän varaston ruutia ja ammuksia sekä suurimman osan suolatusta vuohenlihasta, hiukan lääkkeitä ja vähän muuta tarpeellista, työkaluja, vaatetta, ylimääräisen purjeen, sylen pari köyttä sekä tohtorin nimenomaisesta toivomuksesta lahjaksi runsaasti tupakkaa. (Stevenson 1990, 315.)

Yhdessä kohtaa Korpi-Anttilan suomennoksessa on kuitenkin merkittävä tupakkaan liittyvä vivahde-ero alkutekstiin nähden. *Treasure Islandissa* sanotaan seuraavasti:

...Dr. Livesey called me to his side. He had left his pipe below, and being **a slave to tobacco**, had meant that I should fetch it... (Stevenson 1935, 86.)

Kemppisen suomennos kuuluu seuraavasti:

...tohtori Livesey kutsui minua. Hän oli unohtanut piippunsa alas ja **tupakan orjana** hän oli ajatellut, että minä noutaisin sen... (Stevenson 1990, 113.)

Korpi-Anttilan suomennos on kuitenkin varsin toisenlainen:

...tohtori Livesey kutsui minut luokseen. Hän oli jättänyt piippunsa alas, ja **intohimoinen tupakkamies** kun oli, hän oli aikonut panna minut sitä noutamaan. (Stevenson 1995, 89.)

Kemppisen suomennoksessa "a slave to tobacco" on siis "tupakan orja", mutta Korpi-Anttila on suomentanut sen "intohimoiseksi tupakkamieheksi". Tässä ilmauksessa tupakointi esiintyy huomattavasti positiivisemmassa valossa kuin

alkuperäisessä. Tästä yksittäistapauksesta ei tietenkään voi tulkita, että Korpi-Anttilan suomennoksessa olisi merkittävästi positiivisempi kuvaus tupakoinnista, mutta muusta tekstistä irrotettuna se on selvästi positiivisempi ilmaus ja näin tuo tekstiin lapsille sopimattomuutta, vaikka sen merkitys kokonaisuudessa onkin varsin mitätön.

Kunnaksen versiossa viittaukset tupakointiin on jätetty lähes kokonaan pois. Ainoat merkit tupakoinnista ovat kuvissa: sivulla 7 merirosvo Billy Bonesilla ja sivulla 11 tohtori Liveseyllä on piippu (ks. Kuva 6). Heidän ei kuitenkaan näytetä polttavan piippua, vaan piiput vain ovat kuvassa eivätkä ne edes savua. Lisäksi *Treasure Islandissa* tohtori Livesey säilyttää nuuskarasiassa juustopalaa, jonka sitten antaa Ben Gunnille. Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa tämä on säilytetty ennallaan, mutta Kunnaksen versiossa edes tätä nuuskarasiaa ei ole mainittu, vaikka alkutekstissä tohtori Livesey jopa sanoo, ettei käytä nuuskaa: rasia on pelkästään juustoa varten. Toisaalta Kunnaksen versiossa koko tilanne on muutettu yksinkertaisemmaksi: laivalla vain sattuu olemaan juustoa. Niinpä on vaikea sanoa, onko nuuskarasian poisjättämisellä tarkoitus vähentää viittauksia päihteisiin. Joka tapauksessa sen vaikutus on marginaalinen.

6.1.4 Kiroilu

Merirosvojen kuullaan kiroilevan *Treasure Islandissa*, mutta heidän käyttämänsä kiro sanat eivät varsinaisesti ole ainakaan nykymittapuulla todellisia kiro sanoja. He käyttävät nykyään merirosvon kieleen stereotyyppisesti kuuluvia ilmaisuja kuten ”by thunder” ja ”shiver my timbers”, jotka voidaan nähdä kirouksina mutta joita tuskin nykyään pidetään kiroiluna. Näitä ilmauksia ei löydy esimerkiksi kiro sanakirjasta *Fucktionary: englannin kielletyt sanat* (Moore & Tuominen 2010). Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa esiintyy myös kiroilua, mutta Kunnaksen versiosta se on poistettu kokonaan.

Muutamassa kohdassa *Treasure Islandissa* merirosvojen mainitaan käyttävän ilmeisesti vahvempiakin kirouksia kuin edellä mainitut, mutta ne jätetään aina

nimeämättä, kuten esimerkiksi tässä kohdassa, jossa Ben Gunn esittää kapteeni Flintin kummitusta ja huhuilee tämän viimeisiä sanoja säilytelläkseen merirosvoja:

'Darby M'Graw,' it wailed – for that is the word that best describes the sound – 'Darby M'Graw! Darby M'Graw!' again and again and again; and then rising a little higher, and with **an oath that I leave out**, 'Fetch aft the rum, Darby!' (Stevenson 1935, 236.)

Korpi-Anttilalla kohta kuuluu seuraavasti:

– Darby M'Graw, se valitti – sillä valitukselta se lähinnä kuulosti – Darby M'Graw! Darby M'Graw! yhä uudelleen ja uudelleen; sitten vähän kovemmin ja päästäen **kirouksen, jonka jätän toistamatta**: – tuo minulle rommia, Darby! (Stevenson 1995, 233.)

Kemppisellä kohta kuuluu seuraavasti:

– Darby M'Graw, se valitti – sillä valitukselta ääni lähinnä kuulosti – Darby M'Graw! Darby M'Graw! uudelleen ja uudelleen ja uudelleen; ja sitten ääni nousi vähän korkeammalle ja ensin tuli **kirous, jonka jätän tässä pois**, ja sitten: – Hae rommia, Darby! (Stevenson 1990, 296.)

“An oath that I leave out” on siis Korpi-Anttilan suomennoksessa “kirous, jonka jätän toistamatta” ja Kemppisen suomennoksessa ”kirous, jonka jätän tässä pois”, joten molemmat suomentajat ovat tässä kohtaa säilyttäneet saman lapsille sopivuuden asteen kuin alkutekstissä. Kunnaksen versiossa on kohta, jossa Ben Gunn esiintyy kapteeni Flintin kummituksena, mutta tätä repliikkiä hän ei lausu.

Vaikka sekä Korpi-Anttila että Kemppinen on säilyttänyt muilta osin saman tyylin kuin alkutekstissä, kiroilun käsittelyssä voidaan nähdä huomattavia eroja. Vaikka suomenkin kieleen on vakiintunut stereotyyppisiä merirosvokirouksia kuten ”tuhat tulimmaista” ja ”kirous ja kuolema”, joita en usko kovin monen pitävän todellisena kiroiluna, molemmissa suomennoksissa käytetään näiden lisäksi myös aivan ehdottomasti nykyäänkin kirosanoina pidettäviä ilmauksia. Seuraavassa taulukossa listaan *Treasure Islandissa* sekä Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa esiintyvät kiro sanat sekä vahvat solvaukset. Jätän Kunnaksen version pois taulukosta, sillä siitä on poistettu kiroilu kokonaan, kuten aiemmin mainitsin.

Kunnaksen ratkaisuja käsittelen myöhemmin muutamilla esimerkeillä. Taulukossa olevien esimerkkien perässä olevat numerot ovat sivunumeroita, joilla esimerkit ovat tekstissä.

Taulukko 1: Kiroilu aineistossa

Treasure Island	Korpi-Anttilan Aarresaari	Kemppisen Aarresaari
The blind man cursed the money. 34	Helvettiin rahat, kirosi sokea. 40	Sokea mies kirosi rahoille. 47
blessed thing 36	kirotun kapineen 41	kirotun kartan 49
By the powers 57	Hitto soikoon 63	Tuli ja leimaus 77
blessed dead eye 58	tyhjä koppa 63	riivatun jumpru 77
by the powers 58	hitto soikoon 64	hitto soi 78
blessed 59	hiton 64	kirotun 79
confounded son of a Dutchman 59	kirottu merisissi 64	kirotun hollantilainen 79
before my blessed dead-lights 59	silmäpylpyräini edestä 64	aivan silmien edestä 79
shiver my timbers 59	paha minut periköön 65	paha minut periköön 79
dash my buttons 60	hitto soikoon 65	tuhannen tulimmaista 80
by the powers 68	Mitä hittoa 72	taivaan vallat 90
the bird would – swear straight on, passing belief for wickedness 73	päästi niin jumalattoman kirouksen, ettei olisi voinut uskoa 77	kirosi niin kaameasti että sitä oli vaikea todeksi uskoa 96
shiver my timbers 77	hitto vieköön 81	voi hiisi vieköön 101
by the powers 77	jumaliste 81	jumaliste 101
like a blessed bumboat 79	kuin mikäkin kirottu muonapaatti 83	niin kuin joku riivatun hiekkajaala
by thunder 79	jumaliste 83	jumaliste 104
by the powers 80	tuhhat tulimmaista 83	herrajumala 105
blessed ship 80	siunattu laiva 83	kirotun laiva 105
by the powers 80	jumaliste 83	jumaliste 105
sons of double Dutchmen 80	kirotut sissit 84	senkin riivatut kaksinkertaiset hollantilaiset 105
blessed miscalculations 80	kirotut laskuvirheet 84	<i>jätetty pois</i> 106
split my sides 80	hyi hitto 84	hyi hitto 106
blessed grave-stones 108	siunatut hautakivet 109	hautakivet 139
by thunder 110	piru vieköön 112	tuhhat tulimmaista 142

Treasure Island	Korpi-Anttilan Aarresaari	Kemppisen Aarresaari
Carpet-bowls! 122	Pyöreät kuulapollat! 126	Voi taivahan tali kynttilät! 157
by thunder 142	hitto soikoon 143	tuhat tulimmaista 180
I would see you and him and this whole island blown clean out of the water into blazes first! 143	ennemmin näkisin teidän ja hänet ja koko tämän saaren lentävän sen tuhannen pirstaleiksi ilmaan. 144	minun puolestani saatte yhdessä painua helvettiin ja viedä koko tämän saaren mennessänne! 181
by thunder 144	hitto soikoon 145	hitto viekoon 183
Growling the foulest imprecations 145	Mitä kauheimpia kirouksia syytäen 145	Mitä törkeimpiä sadatuksia päästellen 184
by thunder 145	sen vietävät 145	piru viekoon 184
with a dreadful oath 145	päästäen hirveän kirouksen 146	hivittävästi kiroten 184
Hang them! 148	Hitto ne viekoon! 149	Hiiteen ne miehet! 187
Oaths flew like hailstones 163	Kirouksia sateli kuin rakeita 165	Kirouksia sinkoili kuin rakeita 205
by thunder 177	hitto soikoon 177	jumaliste 222
cursed black flag 178	kirotun riepunsa 178	kirotun mustan lippunsa 223
infernal lubber 178	helvetin hölmö 179	hirveä ääliö 224
by thunder 178	hitto soikoon 179	jumaliste 224
shiver my timbers 182	piru minut periköön 183	kirous ja kuolema 228
with a mighty oath 198	karkeasti kiroten 195	hurjasti kiroten 248
shiver my timbers 200	saamari soikoon 199	saakeli soikoon 250
shiver my sides 201	paha minut periköön 201	lempo vie 252
by thunder 202	tuhat tulimmaista 201	kirous ja kuolema 253
by thunder 204	<i>jätetty pois</i> 203	hitto soikoon 255
with an oath 204	kiroten 203	kiroten 255
By the powers 204	Jumaliste 204	Saamari viekoon 255
shiver my sides 204	saamari soikoon 204	helvetti 256
by thunder 205	jukoliste 204	kirous ja kuolema 257
by the living thunder 207	jumalavita 206	jumalavita 259
by gum 207	tuhat tulimmaista 206	lempo soi 259
by thunder 207	hitto soikoon 206	kirous ja kuolema 260
by thunder 212	saamari soikoon 211	hitto vie 266
Davy Jones's insolence 212	helvetin hävytön 211	totta helvetissä otsaa 266
By the Powers! 212	jukoliste 211	Hyväjumala 266
by gum 213	Voi herran pojat 211	Voi jumalauta 267

<i>Treasure Island</i>	<i>Korpi-Anttilan Aarresaari</i>	<i>Kemppisen Aarresaari</i>
shiver my timbers 213	hitto soikoon 212	kirous ja kuolema 267
No, by thunder! 221	Ei, tuhat kertaa ei! 218	Ei, kirous ja kuolema! 277
by thunder 232	hitto soikoon 228	kuolema ja kirous 291
shiver my timbers 232	piru viekään 228	jumalavita 291
By the Powers 233	saamari soikoon 229	Saakeli soikoon 292
by gum 233	totta viekään 229	hitto viekään 292
Great guns! 233	Voi taivasten tekijät! 229	Voi taivasten tekijät 292
It's Flint, by —! cried Merry. 235	Se on Flint, vie sun —! kiljahti Merry. 232	Se on Flint, voi...! Merry huusi. 295
with an oath that I leave out 236	päästäen kirouksen, jonka jätän toistamatta 233	ensin tuli kirous, jonka jätän tässä pois 296
by the Powers 237	tuhat tulimmaista 233	jumalavita 297
By the Powers 238	hitto soikoon 234	Kirous ja kuolema 298

Taulukosta näkee kirousten kirjon, mutta esittelen vielä tarkemmin erilaisia käytettyjä kirouksia ja käänösratkaisuja. Esimerkiksi eräässä Long John Silverin repliikissä esiintyy kaksi kirousta, jotka olen lihavoanut:

Ah! **by gum**, if you could understand how bad it's bungled, you would see! --- And if you want to know about number four, and that boy, why, **shiver my timbers!** isn't he a hostage?
(Stevenson 1935, 213.)

Tämä kohta kuuluu Korpi-Anttilan suomennoksessa seuraavasti:

Voi herran pojat, jospa vain voisitte älytä, *kuinka* kurjasti sen kanssa on hoopoiltu, niin silmänne lentäisivät selälleen! --- Ja jos tahdotte kuulla kohdasta numero neljä ja tuosta pojasta, niin **hitto soikoon**, hänhän on panttivanki! (Stevenson 1995, 211–212.)

Kemppisen suomennoksessa kohta kuuluu seuraavasti:

Voi jumalauta jos te tietäisitte, kuinka pahasti se on mennyt myttyyn, niin sitten näkisitte! --- Ja jos haluatte tietää neljänestä kohdasta, tuosta pojasta, niin **kirous ja kuolema**, eikö hän ole panttivanki? (Stevenson 1990, 267.)

“By gum” ja “shiver my timbers” ovat siis Korpi-Anttilan suomennoksessa ”voi herran pojat” ja ”hitto soikoon” ja Kemppisen suomennoksessa ”voi jumalauta” ja ”kirous ja

kuolema”. Näistä erityisesti Kemppisen ”voi jumalauta” on erityisen silmiinpistävä, koska se on muihin verrattuna huomattavan voimakas. Korpi-Anttilan ”hitto soikoon” on myös verrattain vahva kirous.

Muita erilaisia kirouksia käytetään esimerkiksi tässä Silverin repliikissä:

By the powers, but I'll teach you better! Cross me, and you'll go where many a good man's gone before you, first and last, these thirty year back – some to the yard-arm, **shiver my sides!** and some by the board, and all to feed the fishes. (Stevenson 1935, 204.)

Korpi-Anttilan suomennoksessa tämä repliikki kuuluu seuraavasti:

Jumaliste, kyllä minä sinulle opetan! Asetupas vastahankaan, ja sinä saat lähdön sinne, minne monet hyvät miehet ovat menneet ennen sinua toinen toisensa jälkeen näinä kolmenakymmenenä vuotena – ketkä raa'annokkaan, **saamari soikoon**, ketkä yli laidan, mutta kaikki kalojen ruoaksi. (Stevenson 1995, 204.)

Kemppinen taas on suomentanut repliikin seuraavasti:

Saamari vieköön, niin minä opetan sinut! Koetapas hypätä minun nenälleni niin menet sinne minne monta hyvää merimiestä on mennyt ennen sinua peräjälkeen näiden kolmenkymmenen vuoden aikana – toiset raa'an nokkaan, **helvetti**, ja toiset yli laidan, ja kaikki kalojen ruoaksi. (Stevenson 1990, 255–256.)

Korpi-Anttilan suomennoksessa tämän repliikin ”by the powers” ja ”shiver my sides” ovat siis ”jumaliste” ja ”saamari soikoon”, ja Kemppisen suomennoksessa ne ovat ”saamari vieköön” ja ”helvetti”. Tässäkin näkyy suomennosten kiroilun monipuolisuus ja vahvuus. Esimerkiksi Kemppisen ”helvetti” näyttää erityisen rajulta tekstin joukossa.

Sekä Korpi-Anttila että Kemppinen käyttävät ajoittain ”tuhat tulimmaista” -kirousta, ja kuten edellä osoitin, Kemppinen käyttää myös ”kirous ja kuolema” -kirousta. Taulukosta huomaa, että näiden lisäksi molemmat suomentajat käyttävät kuitenkin runsaasti vahvempiakin kirosanoja. Kemppinen käyttää jopa jumalauta-sanaa, jota voidaan pitää yhtenä suomen kielen vahvimista kirosanoista, mutta sen lisäksi

molemmat käyttävät runsaasti "saamaria", "saakelia", "helvettiä", "hittoa" ja muita vastaavan vahvuisia kirosanoja, kuten taulukosta käy ilmi.

Sen lisäksi, että Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa kiroilua on sekä monipuolistettu että vahvistettu, sitä on myös joissain harvoissa tapauksissa lisätty. Kuten jo edellä kuvailin, *Treasure Islandissa* mainitaan välillä jonkun kiroilevan mainitsematta kuitenkaan käytettyjä kirosanoja. Suomennoksissa tällaisiin kohtiin tai muihin paikkoihin, joissa kirosanaa ei ole, on joskus lisätty kirosana. Korpi-Anttila on esimerkiksi lisännyt kirosanan kohdassa, jossa alkutekstissä sanotaan "The blind man cursed the money" (Stevenson 1935, 34), mikä on Korpi-Anttilan suomennoksessa "Helvettiin rahat, kirosi sokea" (Stevenson 1995, 40) ja Kemppisen suomennoksessa "Sokea mies kirosi rahoille" (Stevenson 1990, 47). Tässä Korpi-Anttila on siis lisännyt helvetti-sanana, jolle ei ole vastinetta alkutekstissä. Kemppinen taas on alkutekstin tapaan jättänyt kirosanan mainitsematta. Toinen esimerkki vastaavasta on, kun alkutekstissä kapteeni Smollett sanoo "Hang them!" (Stevenson 1935, 148), mikä on Korpi-Anttilan suomennoksessa "Hitto ne viekään!" (Stevenson 1995, 149) ja Kemppisen suomennoksessa "Hiiteen ne miehet!" (Stevenson 1990, 187). Ehkä "Hang them!" voidaan myös nähdä eräänlaisena kirouksena, mutta kirosanaa siinä ei joka tapauksessa ole. Kiroilu tuntuu olevan *Treasure Islandissa* vain merirosvojen tapa, mutta tässä puhuja on kapteeni Smollett, joka kuuluu Jimin tovereihin, joten suomentajat ovat tuoneet kiroilua myös tarinan sankareiden suuhun.

Toisaalta sanottakoon, että joissakin tapauksissa Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa on vähennetty kiroilua, joskin nämä tapaukset ovat harvinaisia.

Esimerkiksi *Treasure Islandissa* on seuraava kohta:

'Well, and see here,' added the sea-cook. 'I'll put another again to that, **by thunder!** for it was this same boy that faked the chart from Billy Bones. First and last, we've split upon Jim Hawkins!' (Stevenson 1935, 204.)

Korpi-Anttila on jättänyt "by thunder" -kirouksen pois:

– Aivan niin, ja kuulkaas vielä kun sanon erään toisen asian, lisäsi laivakokki. – Tämä sama poika se kähvelsi kartan Billy Bonesilta. Alusta loppuun on Jim Hawkins ollut meillä kompastuskivenä! (Stevenson 1995, 203.)

Kemppisellä taas kirous on suomennettu normaaliin tapaan:

– Niin ja kuulkaa, merikokki lisäsi. – Minulla on **hitto soikoon** myös siihen lisää. Sillä tämä sama poika pihisti kartan Billy Bonesilta. Alusta loppuun me olemme kompastuneet Jim Hawkinsiin. (Stevenson 1990, 255.)

Myös alkutekstissä jonkin verran toistuva sana "blessed" on välillä jätetty pois sekä Korpi-Anttilan että Kemppisen suomennoksissa. Toisaalta sitä on myös käännetty esimerkiksi sanoilla "siunattu", "kirottu" ja jopa "hiton". "Blessed"-sanatulkitseminen kirosanaksi on kuitenkin kyseenalaista. Esimerkiksi Oxford English Dictionaryssä sen ei kuvailla olevan karkea ilmaus vaan pelkästään eufemistinen ja ironinen. Sen aineistossa käytetystä merkityksestä sanotaan seuraavaa: "Euphemistically or ironically used for 'cursed' or the like." (OED Online.)

Edellä antamistani esimerkeistä näkee varsin hyvin Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennosten kirousten kirjon. Siinä missä alkutekstissä toistuu vain muutama kirous, lähinnä "shiver my timbers", "by thunder" ja "by the powers", suomennoksissa käytetään monenlaisia ja vahvuudeltaan eritasoisia kirouksia. Korpi-Anttilalla ja Kemppisellä on siis alkutekstiin nähden runsaampaa, monipuolisempaa ja vahvempaa kiroilua. Näiden kahden suomennoksen välillä taas kiroilussa ei näytä olevan merkittävää eroa.

Kuten aiemmin mainitsin, Kunnaksen adaptaatiossa ei kiroilla ollenkaan. Niissä kohdissa, joissa *Treasure Islandissa* kiroillaan ja joille on vastine Kunnaksen *Aarresaarella*, kiroilu on yksinkertaisesti jätetty pois. Esimerkiksi Long John Silverin repliikki "So... here's Jim Hawkins, shiver my timbers!" (Stevenson 1935, 200), joka on Korpi-Anttilalla "Kas vain... sehän on Jim Hawkins, saamari soikoon!" (Stevenson 1995, 199) ja Kemppisellä "Soo... siinä on Jim Hawkins, saakeli soikoon!" (Stevenson 1990, 250), on Kunnaksella yksinkertaisesti "Jimhän se siinä." (Kunnas

2012, 31). Kun Ben Gunn on yrittänyt säilyttellä merirosvoja esittämällä kapteeni Flintin haamua, John Silverin reaktio on *Treasure Islandissa* seuraava:

‘Shipmates,’ he cried, ‘I’m here to get that stuff, and I’ll not be beat by man nor devil. I never was feared of Flint in his life, and, **by the Powers**, I’ll face him dead. (Stevenson 1935, 237.)

Korpi-Anttilan suomennoksessa kohta kuuluu seuraavasti:

– Pojat, minä olen tullut tänne saadakseni ne kilut, eikä minua nujerra ihminen eikä paholainen. En koskaan pelännyt Flintiä hänen eläessään, enkä minä, **tuhat tulimmaista**, siekaile häntä nytkään, kun hän on vainaja. (Stevenson 1995, 233.)

Kempin suomennoksessa kohta kuuluu seuraavasti:

– Laivakaverit, minä olen tullut tänne hakemaan sitä aarretta, ja minua ei hakkaa ihminen eikä piru. Minä en ikinä pelännyt Flintiä, kun hän eli, ja **jumalavita** niin minä tohdin tavata hänet kuolleenakin. (Stevenson 1990, 297.)

Kunnaksen versiossa repliikki on hieman erilainen, mutta sen tunnistaa samaksi kohdaksi:

– Eteenpäin! karjui Pitkä-John. – Minä en pelännyt Flintiä silloin kun hän eli enkä **totta vie** pelkää Flintin haamuakaan! (Kunnas 2012, 33.)

Alkutekstin ”by the powers”, joka on Korpi-Anttilan suomennoksessa ”tuhat tulimmaista”, Kempin suomennoksessa ”jumalavita”, on Kunnaksen versiossa huomattavasti miedompi ”totta vie” (Kunnas 2012, 33).

Kunnaksen versiossa ei edes viitata kiroiluun. *Treasure Islandissa* on esimerkiksi seuraava kohta: ”It’s Flint, by —! cried Merry.” (Stevenson 1935, 253). Tämä on Korpi-Anttilan suomennoksessa ”Se on Flint, vie sun —! kiljahti Merry.” (Stevenson 1995, 232) ja Kempin suomennoksessa ”Se on Flint, voi...! Merry huusi.” (Stevenson 1990, 295). Kunnaksella taas tämä kohta on ”Pojat, se on Flintin haamu, kuiskasi joku.” (Kunnas 2012, 33). Kunnaksen adaptaation merirosvot eivät siis kiroile laisinkaan edes niin, ettei kiro sanoja mainita.

Kiroilun puuttuminen on kiinnostava piirre Kunnaksen versiossa. Siinä missä Korpi-Anttila ja Kempainen käyttävät varsinaisten kirosanon ohella myös stereotyyppisiä merirosvokirouksia kuten ”tuhat tulimmaista” ja ”kirous ja kuolema”, Kunnas ei käytä edes tällaisia kirouksia, vaikka niiden voisi nähdä olevan niin sanotusti lapsille sopivia. En kuitenkaan koe, että Kunnaksen merirosvojen karskius kärsii tästä ratkaisusta, sillä heidän puhetapansa on muin tavoin erotettu tarinan sankareiden puhetavasta. John Silveriä lukuun ottamatta merirosvot puhuvat varsin vahvaa puhekieltä ja käyttävät esimerkiksi persoonapronominien muotoja ”mä” ja ”sä”. Silverin puhe on muita merirosvoja sivistyneempää, mutta siihenkin kuuluu jonkin verran puhekielisiä ilmaisuja. Seuraava keskustelu merirosvojen ja Silverin välillä havainnollistaa Kunnaksen merirosvojen kieltä:

- Jos Pitkä-John ei olisi estänyt, me oltaisiin lähdetty niiden perään ja tehty niistä selvää, sanoi yksi merirosvoista.
- Ne olisi pitänyt nitistää jo laivalla, sanon minä, rähisi toinen.
- Nitistetään poika! huusi kolmas.
- Leipäläpi kiinni! John Silver ärjäisi. – Minä pidän tästä pojasta.
- Mitä sä oikeen meinaat, Pitkä-John? Kenen puolella sä oot? rosvot kiukuttelivat.
- Haudotteko te tolvanat kapinaa? John Silver murisi. – Poikahan on hyvä panttivanki, jos tässä vielä tulee tiukat paikat. (Kunnas 2012, 31.)

Merirosvot eivät kuulosta enää aivan yhtä hurjilta, kun heidän puheestaan on poistettu kiroilu, mutta mielestäni heissä on vielä runsaasti karskiutta. Kunnaksen kirjojen tyyliin sopivasti merirosvot ovat Kunnaksen versiossa huvittavampia, mutta edelleen hurjia.

6.1.5 Syrjintä

Syrjintää *Treasure Islandissa* esiintyy hyvin vähän. Otin tämän kategorian kuitenkin mukaan muutaman kiinnostavan ihonväriin liittyvän tapauksen vuoksi. *Treasure Islandissa* kaikki hahmot, joiden kanssa ollaan suoranaisesti tekemisissä, ovat joko valkoihaisia tai heidän ihonväriään ei mainita. Niinpä ketään ei varsinaisesti syrjitä ihonvärin perusteella, koska kaikilla aktiivisilla hahmoilla oletettavasti on joko sama

ihonväri tai se ei ole mainitsemisen arvoinen. Tarinassa kuitenkin mainitaan ohimennen joitakin tummaihoisia hahmoja, jolloin sanavalinnat ja hahmojen asenteet voivat vaikuttaa rasistisilta. Rasismilla tarkoitan tässä tutkimuksessa ihonväriin tai etniseen taustaan perustuvaa syrjintää tai ennakkoluuloisuutta.

Merkittävin rasismiin viittaava tapaus on se, kun Trelawney kirjoittaa Liveseylle kirjeen, jossa kertoo pestanneensa Long John Silverin laivakokiksi. Tässä kirjeessä hän kirjoittaa seuraavasti:

He leaves his wife to manage the inn; and as she is **a woman of colour**, a pair of old bachelors like you and I may be excused for guessing that it is the wife, quite as much as the health, that sends him back to roving. (Stevenson 1935, 52.)

Kunnaksen adaptaatiossa tätä kohtaa ei ole laisinkaan, kun taas sekä Korpi-Anttilan että Kempin suomenoksessa tämä kohta on käännetty mitenkään sensuroimatta. Korpi-Anttilalla tämä kohta kuuluu seuraavasti:

Hän jättää vaimonsa hoitamaan ravintolaa, ja koska tämä on **värillinen nainen**, niin on kai anteeksi annettavaa, jos me kaksi vanhaa poikaa otaksumme olevan yhtä paljon vaimon kuin terveydenkin syytä, että hän lähtee merille (Stevenson 1995, 58.)

Kemppisellä suomenos taas on seuraava:

Hän jättää vaimonsa hoitamaan majataloa, ja koska tämä **vaimo on värillinen**, niin me tällaiset vanhat pojat kuten Te ja minä saamme varmasti luvan arvata, että yhtä paljon kuin terveys miestä ajaa takaisin meriä kyntämään vaimo (Stevenson 1990, 70.)

Esimerkeistä näkee, että "a woman of colour" on Korpi-Anttilalla "värillinen nainen" ja Kemppisellä "värillinen". Suomenokset ovat hyvin samankaltaiset, ja molemmissa säilyy sama sävy kuin alkutekstissä, sillä "värillinen nainen" on varsin tarkka suomenos ilmaisulle "woman of colour".

Rasistinen vaikutelma mainitsemassani kohdassa syntyy siitä, että Trelawney otaksuu naisen ihonvärin tai etnisen taustan vaikuttavan Silverin haluun lähteä merille. Tekstistä ei kuitenkaan käy ilmi, mikä naisen tummaihoisuudessa tämän

varsinaisesti aiheuttaa. On tavallista vitsailla siitä, että aviomies tahtoo pitää lomaa vaimostaan, jos tämä nalkuttaa tai on muuten raskasta seuraa. Niinpä Trelawney saattaa pitää tummaihoisia naisia esimerkiksi erityisen temperamenttisina tai heidän luonnettaan muuten vähemmän miellyttävänä kuin valkoihoisen naisen. Lienee myös mahdollista, että Trelawney uskoo Silverin pitävän pelkkää naisen ihonväriä luotaantyöntävänä, mutta tämä vaikuttaa epätodennäköiseltä, sillä Silver on kuitenkin nainut naisen mitä ilmeisimmin vapaaehtoisesti, jolloin ihonväri ei ole ollut ongelma.

Joka tapauksessa Trelawneylla vaikuttaa olevan tässä rasisia ajatuksia, koska naisen tummaihoisuus on tässä kuitenkin selvästi vaikuttava tekijä. Trelawneyn kommentti on tietenkin tulkittava oman aikansa tuotoksena, ja se onkin varmasti aikaansa nähden jokseenkin ymmärrettävä, sillä tummaihoisten ihmisten tapaaminen oli vielä melko epätavallista ja ihminen on vieraita asioita kohtaan ymmärrettävästi ennakkoluuloinen. Tarinaa luetaan kuitenkin nykypäivänä, ja käännökset ovat tuoreempia, joten asiaa täytyy pohtia nykylukijan näkökulmasta. Rasismia ei pidetä lapsille sopivana, eikä pienen lapsen voi välttämättä olettaa ymmärtävän historiallista viitekehystä riittävän hyvin. Erityisen ongelmallisen Trelawneyn kommentista tekee se, että Trelawney on yksi Jimin tovereista ja arvostettava hahmo, joten rasisinen käytös häneltä tuntuu erityisen sopimattomalta. Toisaalta tämä sopiikin kirjan tematiikkaan, jossa hyvän ja pahan rajoja hälvennetään, joskaan se tuskin on tässä kohtaa ollut tarkoituksena.

Edellä mainitsemani tapauksen lisäksi ihonväriin viitataan *Treasure Islandissa* vain kaksi kertaa. Tietenkään ihmisen ulkonäön kuvailu ei ole sinällään syrjintää, mutta sanavalinnat voivat synnyttää rasisia mielikuvia. Kirjan lopussa kerrotaan, että eräässä satamassa on vastassa "shore boats full of negroes, and Mexican Indians, and half-bloods" (Stevenson 1935, 254), sekä myöhemmin mainitaan vielä kerran Silverin vaimo, johon viitataan sanalla "negress" (Stevenson 1935, 256). Näitäkään kohtia ei ole lainkaan Kunnaksen versiossa, kun taas sekä Korpi-Anttila että Kempainen on suomentanut nämäkin kohdat uskollisesti. Ensin mainittu on Korpi-Anttilan suomennoksessa "rantaveneitä täynnä neekereitä, Meksikon intiaaneja ja

puoliverisiä” (Stevenson 1995, 249) ja Kempppisen suomennoksessa ”veneet täynnään neekereitä, Meksikon intiaaneja ja puoliverisiä” (Stevenson 1990, 317). “Negress” taas on Korpi-Anttilalla “neekeritär” (Stevenson 1995, 250) ja Kempppisellä “neekerinainen” (Stevenson 1990, 319). Nämäkin suomennokset ovat keskenään hyvin samankaltaiset ja vastaavat alkutekstin tyyliä.

Sanavalinnat ovat tietenkin itsessään tärkeitä tutkiskelun kohteita syrjintää pohdiskeltaessa. Englannin “negro” ja suomen “neekeri” ovat menneisyydessä olleet normaaleja sanoja kuvaamaan tummaihoisia, mutta nykyään niiden käyttämistä ei pidetä sopivana. Niinpä syntyykin mielenkiintoinen ristiriita. Toisaalta *Treasure Island* on 1800-luvulla kirjoitettu kirja, jossa on normaalia käyttää tuon kaltaista sanastoa, mutta toisaalta sen käännökset ovat tuoreempia ja tehty uusille lukijoille. Kääntäjän täytyykin siis pohtia, onko parempi kääntää “negro” “neekeriksi” pitäytyen alkutekstin kontekstissa vai valita joku nykyaikaan sopivampi sana.

Lapsille sopivampana voitaneen pitää neekeri-sanana tai muiden vastaavien välttämistä, sillä lapsen voi olla vaikea ymmärtää näiden olevan sopimattomia sanoja omassa käytössä. Keskitien vaihtoehto olisi myös tällaisten sanojen kontekstin selittäminen. Korpi-Anttila ja Kempppinen ovat siis kuitenkin päätyneet käyttämään näitä sanoja ilman selityksiä, mikä onkin linjassa heidän muiden käännösratkaisujensa kanssa, jotka eivät juuri lievennä mitakaan lapsille sopimattomia elementtejä. Kunnaksen versiossa ei ole lainkaan mainintoja ihonväristä, joten rasismiakaan ei näytä esiintyvän. Kohdat, joissa ihonväri mainitaan alkutekstissä, eivät ole mitenkään erityisen merkittäviä tarinan kannalta, joten Kunnas on saattanut karsia ne muista syistä. Lisäksi Kunnaksen versiossa kaikki henkilöt ovat antropomorfisia koiria, kissoja, sikoja ja muita eläimiä, joten ihonväri ei edes ole relevantti piirre.

6.2 Yhteenveto ja päätelmät

Aineiston tutkimuksesta huomasi, etteivät vuonna 1957 tehty Hannes Korpi-Anttilan eikä vuonna 1970 tehty Jukka Kempppisen *Aarresaari*-suomennoksissa eroa merkittävästi

Teasure Islandista tai toisistaan lapsille sopimattomien elementtien osalta. Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennokset säilyttävät lapsille sopivuuden osalta alkutekstin tyylin ja kaikki samat tapahtumat lukuun ottamatta aineiston käsittelyssä mainitsemiani satunnaisia ja melko vähäpätöisiä poikkeuksia. Ero käännösten ajankohdissa ei siis näytä vaikuttaneen kääntäjien ratkaisuihin lapsille sopivuuden osalta. Käännöksissä on muita eroja, esimerkiksi kotouttamis-/vieraannuttamisakselilla, jotka saattavat selittää nähdyn tarpeen uudelleenkäännökselle, mutta nämä erot jäävät tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Toisaalta syy uusiin käännöksiin voi olla se, että eri kustantamot ovat halunneet oman käännöksen.

Vuonna 2012 tehty Mauri Kunnaksen kuvakirja-adaptaatio taas on huomattavan erilainen kuin alkuteksti ja Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennokset. Se on kuvakirja, joten suuri osa tarinasta on kerrottu kuvin, millä on suuri vaikutus tarinan etenemiseen. Tarina on myös huomattavasti lyhyempi, yksinkertaisempi, humoristisempi ja tutkimuskysymyksen kannalta tärkeimpänä lapselle sopivampi. Kaikkia tutkimiani osa-alueita on jollain tavalla lievennetty: tarina ei ole yhtä ahdistava, väkivaltaa on vähemmän, alkoholia käyttävät vain merirosvot, ja hekin huomattavasti vähemmän, ja kiroilua ja mitään syrjintään viittaavaa ei ole ollenkaan.

Ahdistava sisältö ja väkivalta on säilytetty Korpi-Anttilan ja Kemppisen versioissa lähestulkoon ennallaan, kun taas Kunnaksen versiossa niitä on huomattavasti lievennetty. Alkutekstin kuolemat, taistelut ja muut jännittävät, pelottavat tai ahdistavat tapahtumat on toistettu Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa uskollisesti. Ainoa selvä poikkeus tähän sääntöön on mainitsemani Korpi-Anttilan suomennoksesta puuttuva viittaus Hunterin luiden ja kallon murtumiin, mikä on todennäköisimmin ollut kääntäjän vahinko. Kunnaksen versiosta kuolemat on Billy Bonesia lukuun ottamatta jätetty pois, väkivaltaa on lievennetty ja yleensä ottaen pelottavista tai ahdistavista kohtauksista on tehty karnevalistisen humoristisia. Korpi-Anttilan ja Kemppisen sisäislukijat ovat siis tässä asiassa keskenään ja alkutekstin sisäislukijan kanssa samankaltaiset eivätkä kaipaa ahdistavan sisällön tai väkivallan lieventämistä tai vahvistamista. Kunnaksen sisäislukija vaikuttaa olevan tämän

suhteen hauraampi mutta myös arvostavan karnevalistista huumoria, joka Kunnaksen versiossa korvaa suuren osan ahdistavuudesta.

Päihteiksi luokiteltavista aineista aineistossa esiintyvät alkoholi ja tupakka, joita molempia käytetään alkutekstissä runsaasti. Näidenkin molempien käsittely on Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa samankaltainen keskenään ja alkutekstiin nähden, kun taas Kunnas on myös tässä lieventänyt lapsille sopimattomuutta. Poikkeukset ovat mainitsemani tapaus Korpi-Anttilan ”slave to tobacco” -ilmauksen kääntämisestä ”intohimoiseksi tupakkamieheksi”, mikä asettaa tupakoinnin alkutekstiä positiivisempaan valoon, sekä Kemppisen suomennoksen kohtausta, jossa alaikäinen Jim eksplisiittisesti juo konjakkia, vaikka alkutekstissä tilanne on monitulkintaisempi. Nämä poikkeukset viittaavat siis siihen, että käännösten sisäislukijat voisivat lukea marginaalisesti lapselle sopimattomampaa tekstiä, mutta näin vähäisinä eroina ne eivät kuitenkaan sanottavasti muuta sitä, että Korpi-Anttila ja Kemppinen ovat pysyneet päihteidenkin kuvaamisessa uskollisina alkutekstille. Kunnaksen versiossa alkoholi esiintyy suhteellisen merkittävässä roolissa kirjan alussa, kun Billy Bones juo rommia ja kuoleekin siihen, mutta sen jälkeen sanallisen tekstin maininnat alkoholiin loppuvat lukuun ottamatta merirosvolaulun ”Huh-hah-hei, ja rommia pullo!” -säettä. Koko Kunnaksen kirjan läpi kuvissa tosin näkyy silloin tällöin todennäköisesti alkoholia sisältäviä pulloja, joten alkoholi ei katoa alun jälkeen kokonaan. Parissa kuvassa Kunnaksen versiossa näkyy piippu, mutta sanallisessa tekstissä tupakkaa ei mainita lainkaan, joten viittaukset tupakointiin ovat Kunnaksen versiossa erittäin vähäiset. Tässäkin asiassa Kunnaksen versio on siis niin sanotusti sopivampi lapselle kuin alkuteksti tai Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennokset. Kunnaksen version sisäislukijan sallitaan siis altistuvan jonkin verran päihteiden esittämiselle mutta ei samassa määrin kuin muiden aineiston kirjojen sisäislukijat.

Kiroilu osoittautui erittäin kiinnostavaksi kategoriaksi, sillä ainoa tutkimuskysymyksen kannalta merkittävä ero Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksilla alkutekstiin nähden on juuri kiroilussa, jota on selvästi voimistettu, ja toisaalta Kunnaksen versiosta kiroilu on poistettu kokonaan. Siinä missä *Treasure Islandissa* käytetään

ainoastaan lieviä kirouksia, joita ainakaan nykyään ei edes pidetä kiroiluna, Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa käytetään vastaavien kirousten lisäksi monipuolisesti vahvuusasteeltaan erilaisia suomalaisia kirosanoja, lievähköstä ”hitosta” hyvin vahvaan ”jumalautaan”. Joissakin tapauksissa kirosana on jopa lisätty kohtaan, jossa sitä ei alkutekstissä ole eksplikoitu. Tässäkin asiassa molemmat kääntäjät ovat valinneet samankaltaisen strategian, eli molemmilla kääntäjillä on yhtä vahvaa ja monipuolista kiroilua. Kiroilun monipuolistamisen ja vahventamisen syitä on vaikea sanoa. Itse näen, että suomen kielessä merirosvon kaltaisen roiston suuhun kuuluvat kunnon kiro sanat, eikä roisto vaikuttaisi yhtä autenttiselta ilman niitä. Ehkä sekä Korpi-Anttila että Kemppinen ovat myös ajatelleet näin, mutta tämä on silkkaa spekulatiota. Joka tapauksessa molemmat kääntäjät ovat nähneet, että heidän sisäislukijansa on sopivaa altistua kiroilulle. Kunnaksen versiosta kiroilu on siis kokonaan poistettu mietoja merirosvoilmauksia myöten, eikä siinä edes sanota kenenkään kiroavan kirosanaa mainitsematta. Kunnaksen sisäislukijan ei siis selvästikään anneta altistua kiroilulle samalla tavalla kuin aineiston muiden kirjojen, joten kenties tämä sisäislukija on alttiimpi vaikutteille tai hänen ei koeta yhtä sopivaksi omaksua kirosanoja sanavarastoonsa.

Uudelleenkääntämisestä ja selvästi eri ajankohdista huolimatta Korpi-Anttila ja Kemppinen ovat siis molemmat kääntäneet tekstin samankaltaiselle sisäislukijalle, jolle ei ole tarpeen sensuroida tai millään tavalla lieventää lapsille sopimattomia elementtejä. Edellä kuvailemani kiroilun vahvistaminen osoittaa, että suomennosten sisäislukija voi lukea jopa lapsille sopimattomampaa tekstiä kuin alkutekstin sisäislukija.

Koska Kunnaksen versio on kuvakirja ja nuoremmalle yleisölle tarkoitettu, en näe syytä olettaa, että käännöksen ajankohta olisi merkittävä tekijä siinä, että teoksesta on tehty lapsille sopivampi. Todennäköisemmin erot johtuvat suurimmaksi osaksi siitä, että Kunnaksen version sisäislukija on selvästi nuorempi. Tämä sisäislukija on hauraampi, ja häntä koetaan tarpeelliseksi suojella ahdistavilta aiheilta kuten kuolemalta. Hän on myös mahdollisesti alttiimpi vaikutteille, eikä hänelle siksi sovi

esimerkiksi kiroilun esittäminen. Lisäksi tämä sisäislukija nauttii karnevalistisesta huumorista, joka muuttaa pelottavat asiat hauskoiksi.

7 Lopuksi

Aineistoni suomennokset ovat eri ajoilta – 1950-luvulta, 1970-luvulta ja 2010-luvulta. Niinpä olikin kiinnostavaa nähdä, miten eri aikoina tehdyt suomennokset eroavat toisistaan. En kuitenkaan löytänyt viitteitä siitä, että aika olisi mitenkään vaikuttanut lapsille sopimattomien elementtien kääntämiseen. Kuten tutkimuksessa kävi ilmi, Hannes Korpi-Anttilan ja Jukka Kemppisen suomennokset olivat lapsille sopivuuden osalta hyvin samankaltaiset eri käännösajankohdista huolimatta. Mauri Kunnaksen kuvakirja-adaptaatio taas oli huomattavasti lapselle sopivampi, mutta ajankohdan ei voi sanoa olevan siihen suoranaisesti syynä, vaan pikemminkin nuoremman sisäislukijan. Kunnaksen versioon aika on mahdollisesti vaikuttanut siten, että on ylipäättään koettu, että yli sata vuotta vanhasta lastenkirjallisuuden klassikosta on syytä tehdä uusi ja erilainen, pieniäkin lapsia puhutteleva versio, koska se ansaitsee pysyä ihmisten mielissä. Yleensäkin se on hyvä syy uudelleenkääntämiseen: hyvä teos halutaan pitää tuoreena.

Tutkimustulokset olivat suurimmalta osin odotusteni mukaisia: alkuperäinen *Treasure Island* on hyvin väkivaltainen ja pelottava ja täynnä juopottelua ja kiroilua, Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennokset ovat uskollisia alkutekstille lähes kaikessa ja Kunnaksen versio on huomattavasti lapsille sopivampi. Tutkimukseni ainoa yllätys oli Korpi-Anttilan ja Kemppisen suomennoksissa nähtävä kiroilun vahvistaminen ja monipuolistaminen, jota en ollenkaan osannut odottaa. Erityisen kiinnostavaa oli se, että sekä Korpi-Anttila että Kemppinen olivat molemmat vahvistaneet kiroilua jotakuinkin samassa määrin, joten käännösten välillä ei tässä suhteessa ollut käännösajankohdan luomaa eroa, eikä kiroilun vahvistaminen myöskään ollut yhden kääntäjän erikoisuus.

Jatkotutkimusta ehdottomasti kaivataan, jotta saataisiin selvitettyä laajemmalla otannalla, miten lapsille sopimattomia elementtejä yleisesti käsitellään lapsille suunnatussa kirjallisuudessa. Yllättävät tulokset kiroilun suhteen kuitenkin herättivät mielessäni erityisen kiinnostavan kohteen jatkotutkimukselle: kiroilua on toki tutkittu käännöstieteessä, mutta mielestäni olisi erityisen kiinnostavaa selvittää laajemmalla otannalla, miten juuri lasten- ja nuortenkirjallisuuden käännöksissä käsitellään

kiroilua. Tämän tutkimus paljasti, että kiroilua oli lisätty molemmissa romaanisuomennoksissa, ja olisi erittäin kiinnostavaa selvittää, onko tämä yleinen trendi vai poikkeus.

Tutkimukseni aineiston ahdistavuutta olisi myös kiinnostavaa tutkia lasten näkökulmasta. Kuten teoriaosuudessa sanoin, aikuinen ei välttämättä koe samoja asioita pelottavina kuin lapsi. Niinpä oma analyysini ei anna yhtä hyvää kuvaa ahdistavasta sisällöstä kuin esimerkiksi aineistoa lukevien lasten reaktioiden tutkiminen ja lasten omien mielipiteiden kysyminen.

Lähteet

1 Aineistokirjallisuus

Stevenson, Robert Louis 1935. *Treasure Island*. Oxford University Press, London.
Ilmestyi ensimmäisen kerran 1883.

Stevenson, Robert Louis 1995. *Aarresaari*. Suomentanut Hannes Korpi-Anttila.
Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo. Ilmestyi ensimmäisen kerran 1957.

Stevenson, Robert Louis 1990. *Aarresaari*. Suomentanut Jukka Kempainen. Otava,
Helsinki. Ilmestyi ensimmäisen kerran 1970.

Kunnas, Mauri 2012. *Aarresaari*. Otava, Helsinki.

2 Lähdekirjallisuus

Aaltonen, Sirkku 2001. Kun Antto Puuronen Suomeen muutti: kulttuurisidonnainen
käännöstutkimus työvälteenä. Oittinen, Riitta & Mäkinen, Pirjo (toim.),
Alussa oli käännös. Tampere University Press, Tampere. 388–406.

Ariès, Philippe 1962. *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*. Alfred
A. Knopf, New York.

Bakhtin, M. M. 2008. *The Dialogic Imagination: Four Essays*. University of Texas
Press, Austin.

Fernández López, Marisa 2006. Translation Studies in Contemporary Children's
Literature: A Comparison of Intercultural Ideological Factors. Lathey, Gillian
(toim.), *The Translation of Children's Literature. A Reader*. Topics in
Translation 31. Multilingual Matters Ltd; Clevedon, Buffalo, Toronto.

Fraiberg, Selma H. 1969. *De magiska åren*. Bokförlaget Aldus/Bonniers, Stockholm.

- Harviainen, J. Tuomas & Meriläinen, Mikko & Tossavainen, Tommi (toim.) 2013. *Pelikasvattajan käsikirja*. Tammerprint OY, Tampere.
<http://www.meku.fi/pelipaiva/pelikasvattajankasikirja.pdf>
- Hunt, Peter 2005. Introduction: the expanding world of Children's Literature Studies.
Hunt, Peter (toim.), *Understanding Children's Literature – Second Edition*.
Routledge, London. 1–14.
- Klingberg, Göte 1986. *Children's Fiction in the Hands of the Translators*. CWK
Gleerup, Malmö.
- Kunnas, Mauri 2005. *Koiramäen Martta ja Ruuneperi*. Otava, Keuruu.
- Lathey, Gillian 2010. *The Role of Translators in Children's Literature: Invisible Storytellers*. Routledge, New York.
- Lefevere, André 1992. *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*.
Routledge, London and New York.
- Locke, John 1950. *Some Thoughts Concerning Education*. National Society, London.
- MEKU a. Ikäraajat digitaalisissa peleissä. [Katsottu 7.4.2014]
http://www.ikarajat.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=53&Itemid=166
- MEKU b. Ikärajojen perusteet. [Katsottu 7.4.2014.]
http://www.ikarajat.fi/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=24&Itemid=162
- Miller, Alice 1985. *Alussa oli kasvatus: Kätkeyty julmuus ja väkivallan juuret*. Werner
Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.
- Moore, Kate & Tuominen, Tiina 2010. *Fucktionary: englannin kielletyt sanat*.
Gummerus, Helsinki.

- Mäkinen, Pirjo 2001. Ikinuori lähdeteksti, ikääntyvä kohdeteksti? Oittinen, Riitta & Mäkinen, Pirjo (toim.), *Alussa oli käännös*. Tampere University Press, Tampere. 407–425.
- Nord, Christiane 1991. *Text Analysis in Translation*. Rodopi, Amsterdam.
- OED Online. *blessed* | *blest*, *adj.* Oxford University Press, Oxford. [Katsottu 1.12.2015]
- Oittinen, Riitta 1995. *Kääntäjän karnevaali*. Tampere University Press, Tampere.
- Oittinen, Riitta 1997. *Liisa, Liisa ja Alice*. Tampere University Press, Tampere.
- Oittinen, Riitta 2000. *Translating for Children*. Garland Publishing Inc., New York.
- RLS Website. Robert Louis Stevenson's Life. [Katsottu 24.1.2014.]
<http://www.robert-louis-stevenson.org/life>
- Rousseau, Jean Jacques 1889. *Émile; or, concerning education*. D. C. Heath & Company, Boston.
- Rönning, Margareta 1990. *Siistiä! Ns. roskakulttuurista*. LIKE Kustannus Oy, Helsinki.
- Shavit, Zohar 1981. Translation of children's literature as a function of its position in the literary polysystem. Even-Zohar, Itamar & Toury, Gideon (toim.), *Poetics Today*. The Porter Institute for Poetics and Semiotics, Tel Aviv University. 171–179.
- Shavit, Zohar 1986. *Poetics of Children's Literature*. University of Georgia Press, Athens.
- Shavit, Zohar 1995. The Historical Model of the Development of Children's Literature. Nikolajeva, Maria (toim.), *Aspects and Issues in the History of Children's Literature*. Greenwood Press, Westport. 27–38.

Suomen kustannusyhdistys & Suomen kirjasäätiö 2014 a. Finlandia Junior. [Katsottu 16.3.2016.] <http://kirjasaatio.fi/palkinnot/finlandiajunior/>

Suomen kustannusyhdistys & Suomen kirjasäätiö 2014 b. Finlandia-palkinto. [Katsottu 16.3.2016.] <http://kirjasaatio.fi/palkinnot/finlandia/>

Tammi, Pekka 1992. *Kertova teksti. Esseitä narratologiasta*. Gaudeamus, Helsinki.

Townsend, John Rowe 1977. *Written for Children*. Penguin Books Ltd., Harmondsworth.

English abstract

1 Introduction

Almost all western people have read children's books when they were children, and it is clear that reading children's books has had some effect on every reader, which is why it is important to study children's literature.

In this thesis, I shall study the translation of elements unsuitable for children in children's literature. As the material for this research, I have chosen to use Robert Louis Stevenson's *Treasure Island*, two Finnish translations and one Finnish picture book adaptation. I will examine how elements thought unsuitable for children have been addressed in the different Finnish translations. According to a theory by Zohar Shavit, when translating for children, one must consider two important aspects: what the child can understand, and what is good for the child (Shavit 1981, 172). In this study, I shall focus on the latter, and more specifically on what is considered suitable or unsuitable for children.

By material unsuitable for children I mean material that is assumed to possibly disturb a child's normal development, or that is considered to pass on values that are deemed inappropriate for the child. My intention is not to personally claim that something is suitable or unsuitable for children, but to describe different current and past views on the matter.

2 Childhood and children's literature

Children's books are different than adults' books: they are written for a different audience that has different abilities and needs, for children read and experience books in a different way than adults (Hunt 2005, 3). All child readers are not the same, however. Therefore, instead of trying to describe the actual, physical reader, it is more useful to use the narratological term *implied reader*.

Narratology, the study of narratives and narrative structures, describes different narrative agents that work in pairs, the implied reader being the counterpart of the implied author. This implied reader is an imaginary person whose language skills, level of education, world view and other characteristics have been taken into account when creating a text. (Tammi 1992, 23–24.) In this thesis, I shall examine the effect the implied reader imagined by the author or the translator may have had on the text.

The child image of the author or the translator plays an integral part on the implied child reader. According to Riitta Oittinen, the child image affects everything made for children, be it a book, an illustration, or a translation. An important part of the writing or translating situation is society's child image, so it is important to examine the child images of different times. (Oittinen 2000, 41.)

According to Selma H. Fraiberg, it is important for children to experience excitement and even horror. Children are afraid regardless, so it is harmful to shield a child from fear. (Fraiberg 1969, 21.) An adult cannot know exactly what a child finds scary, because adults experience the world differently and can deal with their fears better. It is important for children to confront their fears and overcome them. Children will learn to deal with their emotions when they are given time and support. (Fraiberg 1969, 222–223.)

Adults may censor children's stories because they cannot accept a situation where the child is shocked or frightened, because an adult may not understand the educational aspect of such an experience. On the other hand, adults may want to offer children educational literature to prepare them for the future, and not realize children's need to learn to know themselves through stories or simply to enjoy themselves. Margareta Rönnerberg agrees with Fraiberg in criticizing adult's need to shield children from the world and to control children's culture from their own premises. Rönnerberg separates "quality" culture that adults want to offer children and popular culture that children themselves are interested in. (Rönnerberg 1990, 41–43.)

Rönnerberg believes that children have the same right to culture as adults do. When children watch a film or read a book, their interpretation is affected by their personality and experience. In addition, children learn from films and books, which also help to develop their personalities. (Rönnerberg 1990, 62–63.) Rönnerberg also notes that adults often have the misconception that children are afraid of the same things as adults, but this is not the case (Rönnerberg 1990, 64.)

According to Alice Miller, adults should support children, respect their rights and allow their negative emotions, because suppressing one's emotions is very harmful for a child (Miller 1985, 152.) Miller says that adults should not use their authority to demoralize children or to shape them into something they are not. Such upbringing does not aim for the well-being of the child but for the adults' need for power and vengeance. (Miller 1985, 329.)

According to Zohar Shavit, children's literature has developed in a similar way in every language and culture. Shavit claims that children's literature in each culture has gone through the same phases, and its development has been influenced by the same cultural factors and institutions, irrespective of when and where this has taken place. Children's literature has always been born with the notion that children need educational literature, and eventually the battle between what children should have read and what they actually did read, formed the modern, diverse children's literature. (Shavit 1995, 27–28.)

English language children's literature, for example, was born after the development of the printing press. Before that, children were allowed to read anything that adults read, and nothing was thought to be unsuitable for them. (Townsend 1977, 17–18.) Before the end of the 17th century, children's literature was almost entirely for educational purposes, but at the end of the 17th century, John Locke suggested that children can learn through play and that they should read books that are fun but also morally suitable. (Townsend 1977, 19–20; Locke 1950, 270, 275–277.) Locke's ideas along with children's interest in certain adult's books, such as Jonathan Swift's

Gulliver's Travels, brought a new idea of children as a potential target audience for literature (Townsend 1977, 27–28).

The first books written explicitly for the entertainment of children came around the 1740's, after which there was a century of publishing books for children's entertainment on one hand, and for education on the other (Townsend 1977, 30–31, 38). In the 18th century, Jean-Jacques Rousseau introduced the idea of natural upbringing with as little moral education as possible (Rousseau 1889, 62.) This was followed by an era of upper class women writing for children. These writers were divided into two groups: those who agreed with Rousseau's ideology, and those who were against it. Both of these groups, however, wrote very didactic texts to educate children. (Townsend 1977, 42–46.)

All ideologies before the 19th century considered fairy tales unsuitable for children (Townsend 1977, 47–49). The birth of romanticism in the 19th century, however, brought a new appreciation for imagination, which changed children's literature, as well. New fairy tales were written and old ones were reprinted for children. (Townsend 1977, 53–55.) Along with fairy tales, boys' adventure novels became popular (Townsend 1977, 59). One of these adventure novels is Robert Louis Stevenson's *Treasure Island*, which I will address further in my research material.

This overview shows that the basis of children's literature is didactic, but later on writers and publishers have understood the value of entertainment, as well. I believe that even today, one of the functions of children's literature is educating the child, and that education and entertainment do not contradict each other.

3 Translating for children

Itamar Even-Zohar's polysystem theory is the idea that the literature of a culture is a complex system with multiple smaller systems. The core of the system consists of the most valued texts in the culture, whereas less significant texts are in the periphery. Translated literature is its own system that can either have a central or a

peripheral place in the polysystem. (Aaltonen 2001, 397.) Of course, the systems overlap: a translated children's book, for example, is part of the systems of translated literature and children's literature.

Zohar Shavit has studied children's literature as a part of the polysystem. According to Shavit, translators have more freedoms when translating for children because of the peripheral position of children's literature in the polysystem. These freedoms, however, are restricted by two rules of translating for children: that a child can comprehend the text, and that the text is good for the child. (Shavit 1981, 171–172.) According to Shavit, when translating for children, translators tend to adjust the text into the norms of the target system because the system of children's literature tends to accept only traditional texts (Shavit 1986, 115).

I call this adjustment *adaptation*. According to Riitta Oittinen, adaptation can be defined in many ways: the abridgement of a book or transforming a novel into a play are forms of adaptation, but it can also mean even the slightest changes when translating a book. Oittinen agrees with Christiane Nord in that adaptation is always a part of translation. (Oittinen 2000, 77–78; Nord 1991, 25.) Göte Klingberg defines adaptation as changes that a translator makes for the benefit of the target audience (Klingberg 1986, 11). In this thesis, I define adaptation similarly as changes made in the translation process to benefit the target audience or the function of the translation.

Klingberg is critical of adaptation when translating for children, since according to him, the primary objectives of translating for children are providing quality literature for children and introducing children to foreign cultures. Klingberg claims that both of these objectives benefit from translating as faithfully as possible. (Klingberg 1986, 10.) He does, however, admit that a translator may want to adapt a text in order to make it more comprehensible or to pass on certain values (Klingberg 1986, 10). Still, Klingberg points out that the source text must always take priority, and it must be adapted as little as possible (Klingberg 1986, 17).

Oittinen sees translation as rewriting: the target text is adapted to the needs of the target audience according to a *skopos*, or function (Oittinen 2000, 76). The *skopos* theory emphasizes the function of the target text over the source text (Nord 1991, 24). I am critical of Klingberg's views of right and wrong translations. The strength of the *skopos* theory is that it gives priority to the function of the target text, which does not rule out fidelity to the source text.

Klingberg calls adaptation done in the name of passing on suitable values to children *purification*. For example, eroticism and human excrements may be censored in children's literature. (Klingberg 1986, 59.) He considers this kind of adaptation unnecessary, as well. If a book is thought to be unsuitable for children, it should not be translated at all. (Klingberg 1986, 62.)

Mikhail Bakhtin's carnivalism laughs at authority figures and norms and turns serious and frightening things into objects of ridicule. Carnivalism continues the tradition of the medieval carnival: it is universal and free and conquers fears by making them ridiculous. (Oittinen 1995, 76.) Carnivalistic translation is equal and uncensored discussion between the writer, the translator and the reader (Oittinen 2000, 54). According to Oittinen, a carnivalistic translation of a children's book would not censor such matters as excrement (mentioned by Klingberg), because such things can be interesting to children. A carnivalistic translator would not patronize a child by censoring a text. (Oittinen 2000, 93.)

In this thesis, I shall consider how so-called unsuitability for children has been addressed in my research material. There are no normative rules as to what is suitable for children in literature, but such rules exist for other media. I find it interesting to see, whether these rules can be applied to literature, as well. The National Audiovisual Institute's Department for Media Education and Audiovisual Media (MEKU) categorizes the bases of the age limits in Finnish television under the categories of violence, disturbing content, sex and intoxicants (MEKU b). Video games are rated by Pan European Game Information (PEGI). In addition to the above four categories, this system includes discrimination, bad language, gambling

and online gaming (MEKU a). In the analysis of my research material, by "material unsuitable for children" I mean elements in accordance with the items on the MEKU and PEGI classifications.

4 Retranslation

By retranslation, I mean translating a previously translated text again into the same language. According to Gillian Lathey, retranslating a text may have a literary, educational or commercial function, or a combination of any of the three (Lathey 2010, 161). According to Mikhail Bakhtin, all human behavior is dialogical, and our perspective is always influenced by many factors, such as time, place and context. Because of this, the interpretation of a text will change with the context and the reader. Bakhtin calls this idea *heteroglossia*. (Bakhtin 2008, 428.) New translations are wanted and needed because old ones might no longer convey the intended meaning.

André Lefevere claims that power plays an important role in translation. Translators themselves have power, but it is also used by so-called patrons, who decide what gets translated. These patrons include, for example, publishers, political parties and the media. The patrons have more power than the translators, who have the power to interpret the text as they choose and pass on a certain ideology. The patrons' power, on the other hand, consists of an ideological, an economic and a status component. (Lefevere 1992, 13–16.) Riitta Oittinen's book *Liisa, Liisa ja Alice* discusses retranslation of Lewis Carroll's *Alice's Adventures in Wonderland* based on Lefevere's ideas. Translations are influenced by different patrons at different times. (Oittinen 1997, 15.) This is important in retranslation: translations are always influenced by the time, the context and translator; and if every interpretation is different, every translation is different, as well. So, the further the time and place of the translations are from each other, the more different the translations are, as well.

Suitability for children plays a role in retranslation, as well. Similarly to Zohar Shavit, Marisa Fernández López considers children's literature susceptible to adaptation and

copyright because of its low status. According to her, retranslations tend to adapt and censor the text to fit the social norms of the time. The idea behind censorship has always been didactic: people supporting censorship believe that children learn values from what they read. (Fernández López 2006, 41–42.)

5 Research material and research questions

Robert Louis Stevenson's *Treasure Island* is about a teenage boy called Jim Hawkins, who manages an inn with his parents. One day, a pirate called Billy Bones comes to stay at the inn. With him, he has captain Flint's treasure map, which later ends up in Jim's hands. Jim shows it to the doctor, Dr. Livesey, and the district squire, Trelawney. They decide to sail to the island in the map on a ship called Hispaniola, whose captain is called Captain Smollett. They hire a man called Long John Silver as the ship's cook, and a crew chosen mostly by Silver. When the crew lands on the island, Silver and most of the crew turn out to be pirates, who want the treasure for themselves. On the island, Jim finds Ben Gunn, who used to be part of Flint's crew. With his help, Jim and his friends defeat the pirates and get the treasure. Silver becomes fond of Jim and switches sides, but at the end of the story, he abandons his new friends taking part of the treasure with him. The story is told as memoirs written by Jim.

Treasure Island blurs the boundaries of good and evil, and it is not didactic. The story contains murders, betrayals and violence, and the heroes' success is more due to good luck than virtue. (Townsend 1977, 64–67.) The novel contains alcohol and violence and other material unsuitable for children, and therefore it is a good subject for the study of material unsuitable for children.

In this thesis, I will study three Finnish versions of *Treasure Island*, along with the original. The first one is Hannes Korpi-Anttila's translation first published by WSOY in 1957, the second one is Jukka Kemppinen's translation first

published by Otava in 1970, and the third is Mauri Kunnas's picture book adaptation published by Otava in 2012. All the Finnish versions are called *Aarresaari*. The former two follow the plot and style of the original, but in Kunnas's picture book, the story is somewhat altered and considerably shortened, some of it is portrayed visually, and the narrator is external. I chose these translations because I wanted two full, novel-formed translations from different times, and one very different translation that nevertheless clearly follows the original storyline. I wanted Kunnas's version, because it is very different and, more importantly, intended for a younger audience. This would make any adaptation for the sake of suitability for children stand out more clearly, because the younger the audience is, the stricter are the rules of suitability.

I assume that Korpi-Anttila's and Kempainen's translations are meant for an audience of the same age as the original, and therefore, I assume that neither of the translators has adapted the text much regarding suitability for children. Kunnas's version, however, is meant for a younger audience, and therefore, I assume that material unsuitable for children has been adapted to be more suitable.

My research questions are the following:

1. How are the elements unsuitable for children translated in the different versions?
2. What can the choices made by the translators reveal about their child image?

I shall study the texts by reading them side by side and making note of all elements unsuitable for children according to MEKU's and PEGI's categories. Based on this material, I shall compare how elements unsuitable for children have been addressed in the different versions.

The categories in the MEKU and PEGI classifications, of which there are examples in the research material, are disturbing content, violence, intoxicants, bad language

and discrimination. So, in the analysis section, when referring to material unsuitable for children, I am referring to elements that fall under these categories.

6 Analysis and conclusions

First, I shall discuss disturbing content. This category is strongly connected with violence, but as they are different categories in the MEKU classification, I shall discuss them separately, as well.

One of the most disturbing elements in *Treasure Island* is the non-violent death of Jim's father. He is seen getting weaker from sickness and finally dying, which is depicted in a rather matter-of-fact way without much emotion. This is all handled very similarly to the original in both Korpi-Anttila's and Kemppinen's translation. In Kunnas's version, on the other hand, the father is not mentioned at all, but Jim and his mother manage the inn between the two of them. This choice makes Kunnas's version more suitable for children, since the death of Jim's father is a rather heavy subject.

The other deaths in *Treasure Island* can also be seen to be disturbing. Billy Bones dies from drinking too much rum, and many characters die violently. Korpi-Anttila and Kemppinen have kept all the deaths of the original book, but Kunnas has omitted almost all of them. However, Kunnas has kept the death of Billy Bones, so even his version is not completely devoid of death.

A particularly disturbing scene in *Treasure Island* is the one, where Jim secretly witnesses Silver murdering Tom, an honest crew member. Silver tries to persuade Tom to join the pirates, but as Tom refuses, Silver breaks his back and stabs him multiple times. The scene is described very vividly, and Jim's emotions are recounted in detail. In this case, too, Korpi-Anttila and Kemppinen have maintained the same style and level of detail. Kunnas's version does not include any scenes of this nature, since all the crew apart from Jim, Livesey, Trelawney and Smollett are pirates to begin with. So, this example, too, shows that Kunnas's version is more suitable for

children, whereas Korpi-Anttila's and Kemppinen's versions are similar to the original.

There is plenty of violence in *Treasure Island*: the characters threaten each other with violence, use violence towards each other, and kill each other with firearms and by other means. Korpi-Anttila and Kemppinen have both maintained almost the same level of violence, whereas Kunnas has greatly reduced it, but not omitted it completely.

A particularly interesting example of violence in *Treasure Island* is the scene where Jim kills one of the pirates. The ship has been taken over by the pirates, and Jim goes aboard to investigate. After various events, Jim is forced into battle with a pirate called Israel Hands. Jim fires his pistols, but they are soaked and do not work. Jim climbs the ship's mast and reloads his pistols. Hands climbs after him and throws a knife into his shoulder, whereupon Jim's pistols semi-accidentally go off, and Hands falls into the sea, dead. Hands is the only person Jim kills, it is clearly self-defense and semi-accidental, and still Jim feels bad about it afterwards. This is all conveyed faithfully in Korpi-Anttila's and Kemppinen's translations, but Kunnas's version is again very different. Kunnas has the same scene, but instead of killing Hands, Jim shoots him with a spray of water from his pistols that knocks him into the water. This choice has allowed Kunnas to maintain an exciting scene without having the protagonist kill a person, and thus made the version more suitable for children.

The intoxicants mentioned in *Treasure Island* are alcohol and tobacco, and both of these substances are present in all the versions: Korpi-Anttila and Kemppinen have not censored or adapted them almost at all, and even Kunnas portrays the use of both, albeit in a much smaller role.

Alcohol has a significant role in *Treasure Island*: Billy Bones dies from alcohol, the pirates seem to be drunk more often than sober, and Jim's party even uses the pirates' intoxication strategically to their advantage. Both the heroes of the story and the pirates are said to use alcohol, and moderate consumption is not held in a

negative light, but excessive use seems to be frowned upon. The effect of alcohol consumption and even addiction are depicted in some detail. While the heroes of the story are portrayed consuming alcohol, only the pirates seem to consume too much of it and gain negative effects.

Korpi-Anttila and Kemppinen maintain a similar attitude and level of detail in depicting alcohol consumption, but Kunnas's handling of alcohol is much more superficial: at the beginning of the story, Billy Bones is shown to drink rum and die of it, which is depicted rather less seriously than in the original, and afterwards alcohol is no longer mentioned in the verbal text. In the pictures, however, bottles and glasses that look like they might contain alcohol are shown consistently throughout the book.

The use of tobacco does not seem to be frowned upon in the slightest in *Treasure Island*, and many of the characters, both heroes and pirates, are portrayed smoking a pipe. In this matter, too, both Korpi-Anttila and Kemppinen have maintained a similar style and level of detail to the original. Kunnas, however, has omitted all references to tobacco from the verbal text, and the only indications of smoking are in two pictures: one where Billy Bones and one where Dr. Livesey has a pipe. They are not, however, portrayed smoking these pipes, so the references are minute.

The pirates in *Treasure Island* use bad language, but the curse words they use, are not actual curse words in a modern context, but stereotypical pirate phrases such as "shiver my timbers" and "by thunder". Korpi-Anttila and Kemppinen use curse words in their translations, but Kunnas has omitted them completely. Where a scene with cursing in the original is depicted in Kunnas's version, the curse words have simply been removed from the lines. In Kunnas's version, the pirates' language does, however, differ from the heroes' language by being more colloquial. So, their speech does, nevertheless, have a rough edge.

The clearest difference between the different books in the research material is in the cursing: while Kunnas has completely omitted it, both Korpi-Anttila and Kemppinen

seem to have enhanced it from the original *Treasure Island*. While both translators use Finnish equivalents of the stereotypical pirate phrases, such as "tuhat tulimmaista" and "kirous ja kuolema", they use much stronger curse words, as well. For example, a line by Silver on page 213 contains two expletives: "by gum" and "shiver my timbers". Korpi-Anttila has translated these as "voi herran pojat" and "hitto soikoon", and Kemppinen as "voi jumalauta" and "kirous ja kuolema". This is a good example of the variety in the translations: Korpi-Anttila's "voi herran pojat" and Kemppinen's "kirous ja kuolema" are very in line with the original, whereas Korpi-Anttila's "hitto soikoon" is quite the bit stronger, and Kemppinen's "voi jumalauta" is exceedingly strong. This is the trend throughout Korpi-Anttila's and Kemppinen's translations, which suggests that both translators have translated for a reader much more accustomed to cursing than the reader of the original.

Discrimination plays a minute role in the research material, but I chose to include it because of a few interesting references to skin color, that can be seen to imply some racism. In this thesis, I use the word *racism* to refer to any discrimination or prejudice based on skin color or ethnicity. Kunnas's version does not include any of the following examples and seems to be completely devoid of any racism. This is also due to the fact that Kunnas's characters are anthropomorphic pigs, dogs and other such animals, so skin color is not relevant. Thus, Kunnas's version is more suitable for children in this matter, as well.

The most visible sign of possible racism is when Trelawney writes that Silver has a wife who is "a woman of colour" and that it may be because of this that Silver wants to go to sea. Both Korpi-Anttila and Kemppinen have translated it faithfully. The racist impression comes from Trelawney's notion that a dark-skinned woman would be more difficult to bear or something along those lines. While *Treasure Island* is a product of its time, it must be viewed from the perspective of the modern reader. Portraying racism is not thought suitable for children, and a child may not understand the historical context.

In addition to the aforementioned, skin color in a possibly racist sense is mentioned only twice in *Treasure Island*, both cases involving the use of the word *negro*. In both cases Korpi-Anttila and Kemppinen have both used the Finnish word *neekeri*, which is a faithful translation. In these cases, the racist impression comes from the choice of words, since while the words *negro* and *neekeri* have been normal words for dark-skinned people in the past, they are not considered appropriate by today's standards. Therefore, one may consider it more suitable for children to avoid such words because, again, a child may not understand the historical context.

All in all, despite the time difference Korpi-Anttila's and Kemppinen's translations do not seem to differ from each other, when it comes to suitability for children. They maintain the style and level of detail of the original in all but the bad language, which they both have made stronger and more varied. Both translators' implied readers seem to be the same age and otherwise very similar to each other. The enhancement of the cursing suggests that the translators' implied reader can read material more unsuitable for children than that of the original *Treasure Island*.

Kunnas's picture book adaptation, however, is clearly different from the original and the other two translations, and all aspects studied in this thesis are reduced: there is less disturbing material and violence, fewer mentions of intoxicants, and no cursing or discrimination. The differences in Kunnas's version can be explained with the younger implied reader, for the most part, and the time of the translation is unlikely to play a part in the differences. Kunnas's implied reader is more delicate than that of the original or the other translations, and they need to be protected. However, they can also enjoy carnivalistic humor that transforms frightening things into objects of ridicule.

8 In conclusion

The translations in my research material are from different times, so I found it interesting to see, whether that plays a role in their suitability for children. I did not, however, find any evidence that time would have had any influence in the translation

of such elements. As I demonstrated, Korpi-Anttila's and Kemppinen's translations are very similar to each other, and differ from the source text mostly in the category of bad language. Kunnas's version is very different from the others, but its differences cannot be attributed to the time of the translation.

My findings were mostly consistent with my expectations, with the exception of cursing, the enhancement of which in Korpi-Anttila's and Kemppinen's translations came as an utter surprise. I found the fact that they both had enhanced cursing in roughly the same manner particularly interesting, so it cannot be attributed to a difference in time, nor is it the quirk of a single translator.

Further research is needed to find out how elements unsuitable for children are translated on a larger scale. The surprising findings concerning cursing, however, lead to a particularly interesting subject for further research: cursing has been studied in translation studies, but I would find it interesting to research on a larger sample, how cursing has been addressed in the translations of children's literature, in particular. My study revealed that cursing had been enhanced in both novel-formed translations, and finding out, whether this is a common trend or an anomaly, would be extremely interesting.

Researching the disturbing content in my research material from children's perspective would also be interesting. Children do not necessarily find the same things scary as adults do, so my own analysis does not give as reliable an insight into disturbing material as, for example, studying children's reactions or asking for their opinions.